

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AROMA VE TERAPİ BAHÇELERİNİN
STANDART MODELLERİNİN
OLUŞTURULMASINDA BİTKİ SEÇİMİ VE
BAHÇE TESİSİ OLANAKLARININ
ARAŞTIRILMASI

UĞUR KÜBRA ÖKSÜZOĞLU

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AROMA VE TERAPİ BAHÇELERİNİN STANDART
MODELLERİNİN OLUŞTURULMASINDA BİTKİ SEÇİMİ
VE BAHÇE TESİSİ OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI**

UĞUR KÜBRA ÖKSÜZOĞLU

DANIŞMAN: Prof. Dr. Nazım ŞEKEROĞLU

KİLİS
2021

ÖZET

AROMA VE TERAPİ BAHÇELERİNİN STANDART MODELLERİNİN OLUŞTURULMASINDA BİTKİ SEÇİMİ VE BAHÇE TESİSİ OLANAKLARININ ARAŞTIRILMASI

Uğur Kübra ÖKSÜZOĞLU

Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Danışman: Prof. Dr. Nazım ŞEKEROĞLU

Sayfa: 89

Yıl: 2021

Her geçen gün büyüyen ve gelişen kentlerde, yeşil alanlar sürdürülebilir bir yaşam için yerleşim yeri planları içerisinde varlığını daha çok hissettirmektedir. Ekolojik odaklı kent planlama ve tasarım yaklaşımları, beraberinde yeşil alanlarla iç içe yaşam yeri planlamasını getirmektedir. Buradaki yeşil alanlar; mesire yerleri ve kent parkları olabileceği gibi daha özel ölçeklerde tematik bahçeleri de kapsamaktadır.

Sürdürülebilir etkisi olan projeler, çalışmalar ve fikirler, günümüz dünyasını bir nebze olsun rahatlatmak ve insan-doğa ilişkisini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek için önem arz etmektedir. Bu kapsamda; hayata geçirilen ya da geçirilmesi planlanan projelere daha fazla ağırlık verilmektedir. Üniversitelerin ilgili bölümlerindeki çalışmalar bu yönde ilerlemekte ve desteklenmektedir. Bu çalışmada; Kilis ili merkez ilçesinde yer alan Kilis Belediyesi hizmet binası arkasındaki alanda aroma ve terapi bahçesi standart modeli oluşturularak bitki seçimleri ve bahçe tesis olanakları araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Aromaterapi bahçeleri, Mekânsal plan, Rekreasyon alanı, Kilis

ABSTRACT

INVESTIGATION OF PLANT SELECTION AND GARDEN DESIGN OPPORTUNITIES IN ESTABLISHING STANDARD MODELS OF AROMA AND THERAPY GARDENS

Uğur Kübra ÖKSÜZOĞLU

Department of Horticulture

Kilis 7 Aralık University, Graduate School of Education

Supervisor: Prof. Dr. Nazım ŞEKEROĞLU

Page: 89

Year:2021

Green areas make their presence felt more in the settlement plans themselves for a sustainable life especially in the day by day growing and developing cities. Ecologically oriented urban planning and design approaches bring together living space planning with green spaces. The green areas here could be recreation areas and city parks, as well as thematic gardens on more specific scales.

Projects, studies and ideas that have a sustainable effect are important in order to relieve today's world to some extent and to maintain the human-nature relationship in a healthy way. In this context, more emphasis is placed on projects that have been or are planned to be implemented. Studies in the relevant departments of universities are progressing and supported in this direction. In this study, a standard model of aroma and therapy garden was created and plant selections and garden facility possibilities were investigated in the area behind the Kilis Municipality service building located in the central district of Kilis province of Turkey.

Keywords: Aromatherapy gardens, Spatial plan, Recreation area, Kilis

TEŞEKKÜR

Akademik çalışmalarımnda her türlü desteği ve hayatta yanımdaki varlığı için değerli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Nazım ŞEKEROĞLU'na, tez çalışmamı özgürce, profesyonel olarak çalışma-uygulama olanağı sağladıkları için Sayın Merhum Kilis Belediye Başkanı Av. M. Abdi BULUT, Sayın Kilis Belediye Başkanı Servet RAMAZAN ve Sayın Kilis Belediye Başkan Yardımcısı Mustafa TOHUMCU başta olmak üzere Kilis Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürü Sayın Abidin YILMAZ ve ekibine, yüksek lisans eğitimine başlamamda büyük katkıları olan, hayatım boyunca kendime idol aldığım, çalışmalarım sırasında yönlendirici fikirleri ve motive edici tavırlarıyla beni yalnız bırakmayan değerli dayım Dr. Gökmen ERENDOR'a, beni ben yapan annem, babam, ağabeyim ve erkek kardeşime sonsuz teşekkürler.

Bu çalışma, Merhum Av. M. Abdi BULUT anısına ithaf edilmiştir.

Kübra ÖKSÜZOĞLU

27.07.2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, kullanmış olduğum tüm bilgiler ve yorumlar için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili bu beyanıma aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza

Uğur Kübra ÖKSÜZOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
27.07.2021.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	2
3. MATERYAL VE METOT	6
3.1. Materyal	6
3.1.1. Tıbbi-aromatik bitkilerin genel kullanım alanları	6
3.1.2. Tıbbi aromatik bitkilerin Türkiye’deki genel kullanım alanları	7
3.1.3. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı	8
3.1.3.1. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı; dünyadan bir örnek: Nektarome Aromatik Bahçe	8
3.1.3.2. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı; Türkiye’den bir örnek: Trakya Tıbbi-Aromatik Bitkiler Eğitim ve Koleksiyon Bahçesi	11
3.2. Metot	13
3.2.1. Literatür çalışmaları	14
3.2.2. Alan çalışmaları	15
3.2.2.1. Doğal veriler	15
3.2.2.1.1. Coğrafi konum.....	15
3.2.2.1.2. Topoğrafya	15
3.2.2.1.3. Toprak	15
3.2.2.1.4. İklim ve Hidroloji	15
3.2.2.1.5. Jeoloji ve jeomorfoloji.....	16
3.2.2.1.6. Vegetasyon	16
3.2.2.1.7. Fauna	16

3.2.2.2. Kültürel veriler.....	16
3.2.2.2.1. Sosyo demografik yapı	16
3.2.2.2.2. Görsel peyzaj değerlendirme	16
3.2.2.2.3. Arazi kullanımı- çevre analizi	17
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	22
4.1. Bulgular.....	22
4.1.1. Çalışma alanının tasarım süreci	22
4.1.1.1. Bitkisel tasarım kararları.....	30
4.1.1.2. Yapısal tasarım kararları.....	37
4.1.2. Çalışma alanının uygulama süreci	37
4.1.3. Verilerin değerlendirilmesi	49
4.1.3.1. Aroma ve terapi bahçesi standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanaklarını değerlendirme kriterleri	49
4.1.3.1.1. Bitki seçimi	49
4.1.3.1.2. Bahçe tesisi olanakları	49
4.1.3.2. Çalışma alanının aroma ve terapi bahçesi standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanakları kriterlerine göre değerlendirilmesi.....	50
4.2. Tartışma.....	60
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	66
6. KAYNAKLAR	68
EKLER.....	71
EK-1 Kullanıcı Anketi	71
ÖZGEÇMİŞ.....	75

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

1. Simgeler

m² : Metrekare

ss : Sayfa sayısı

2. Kısaltmalar

AutoCAD : Auto Computer Aided Design

IPNI : The International Plant Index

TÜBİVES : Türkiye Bitkileri Veri Servisi

TÜRAM : Tarımsal Üretim Araştırma Merkezi

USDA : U.S. Department of Agriculture

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3. 1. Çalışma akış şeması	13
Çizelge 4. 1. Uygulama alanında kullanılan bitkiler.....	31
Çizelge 4. 2. Uygulama alanında kullanılan bitkilerin tıbbi aromatik özellikleri.....	32

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1. Esans yağ etkilerinin burun üzerinden beyine varışı (Tayfun, 2019)	3
Şekil 4. 1. Çalışma alanı plankotesi	22
Şekil 4. 2. Çalışma alanı yapısal peyzaj projesi	23
Şekil 4. 3. Çalışma alanı SketchUp çizimi	24
Şekil 4. 4. Çalışma alanı SketchUp çizimi- devamı	24
Şekil 4. 5. Çalışma alanı SketchUp çizimi- devamı	25
Şekil 4. 6. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi	25
Şekil 4. 7. . Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	26
Şekil 4. 8. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	26
Şekil 4. 9. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	27
Şekil 4. 10. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	27
Şekil 4. 11. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	28
Şekil 4. 12. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	28
Şekil 4. 13. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	29
Şekil 4. 14. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	29
Şekil 4. 15. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı	30

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 4. 1. Uygulama süreci fotoğrafları.....	38
Fotoğraf 4. 2. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	38
Fotoğraf 4. 3. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	39
Fotoğraf 4. 4. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	39
Fotoğraf 4. 5. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	40
Fotoğraf 4. 6. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	40
Fotoğraf 4. 7. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	41
Fotoğraf 4. 8. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	41
Fotoğraf 4. 9. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	42
Fotoğraf 4. 10. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	42
Fotoğraf 4. 11. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	43
Fotoğraf 4. 12. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	43
Fotoğraf 4. 13. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	44
Fotoğraf 4. 14. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	44
Fotoğraf 4. 15. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	45
Fotoğraf 4. 16. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	45
Fotoğraf 4. 17. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	46
Fotoğraf 4. 18. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	46
Fotoğraf 4. 19. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	47
Fotoğraf 4. 20. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	47
Fotoğraf 4. 21. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	48
Fotoğraf 4. 22. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı	48
Fotoğraf 4. 23. Uygulanan bahçe görseli	50
Fotoğraf 4. 24. Uygulanan bahçe görseli- devamı	51
Fotoğraf 4. 25. Uygulanan bahçe görseli- devamı	51
Fotoğraf 4. 26. Uygulanan bahçe görseli- devamı	52
Fotoğraf 4. 27. Uygulanan bahçe görseli- devamı	52
Fotoğraf 4. 28. Uygulanan bahçe görseli- devamı	53
Fotoğraf 4. 29. Uygulanan bahçe görseli- devamı	53
Fotoğraf 4. 30. Uygulanan bahçe görseli- devamı	54

Fotoğraf 4. 31. Uygulanan bahçe görseli- devamı	54
Fotoğraf 4. 32. Uygulanan bahçe görseli- devamı	55
Fotoğraf 4. 33. Uygulanan bahçe görseli- devamı	55
Fotoğraf 4. 34. Uygulanan bahçe görseli- devamı	56
Fotoğraf 4. 35. Uygulanan bahçe görseli- devamı	56
Fotoğraf 4. 36. Uygulanan bahçe görseli- devamı	57
Fotoğraf 4. 37. Uygulanan bahçe görseli- devamı	57
Fotoğraf 4. 38. Uygulanan bahçe görseli- devamı	58
Fotoğraf 4. 39. Uygulanan bahçe görseli- devamı	58
Fotoğraf 4. 40. Uygulanan bahçe görseli- devamı	59
Fotoğraf 4. 41. Uygulanan bahçe görseli- devamı	59

1. GİRİŞ

Tıbbi ve aromatik bitkilerin geçmişten günümüze insanoğlunun günlük yaşamında oldukça önemli bir yer tutmuştur. Gıda, ilaç, baharat, bitkisel çay, kozmetik, parfümeri, doğal boya hammaddesi, hayvan yemi, süs eşyası, tekstil ve inşaat malzemesi gibi birçok alanda kullanılmıştır. Tıbbi ve aromatik bitkilerden özellikle görsel açıdan zengin olanlar ve aromatik özellik taşıyanlar park ve bahçelerde yoğun olarak kullanılmış, doğal terapi alanlarının temel unsurları olmuşlardır. Zaman içerisinde sarayların ve hastanelerin arka bahçelerinde orada yaşayanların ve hastaların kendilerini daha iyi hissettikleri alanlar olarak tarih sahnesinde kendilerinden söz ettirmişlerdir. Gelişen ve değişen dünyamızda betonlaşmanın ve modernleşmenin getirdiği iş yoğunluğunun ve toplumların stres yükünün giderek artmasıyla insanların yeşil alanlara ve kendilerini daha iyi hissedebilecekleri farklı bahçe tasarımlarına ihtiyaçları da giderek artmaya başlamıştır. Bu kapsamda ortaya çıkan aromaterapi ve şifa bahçeleri fikri, giderek yaygınlaşmaya başlamış ve ihtiyaçlara göre farklı alanlarda farklı bahçe tasarımları oluşturulmaya çalışılmıştır. Özellikle botanik bahçelerinde ve farklı bahçe tasarımlarında daha çok kaya bahçelerinde yoğun olarak kullanılan tıbbi ve aromatik bitkilerin daha özel anlamda aroma ve terapi bahçelerinde kullanılması fikri oldukça güncel bir konu haline gelmiştir. Aroma ve terapi bahçelerinin tasarımlarının ve buradaki bitki seçimlerinin oldukça önemli olduğunun farkına varılmış olup, bu bahçelerin kurulacakları alanlara ve oradaki yaşayan insanların ihtiyaçlarına göre şekillenmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu konuda, yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olduğu görülmüş ve bu amaçla çalışmamız planlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Aromaterapi ve uygulamaları hakkında bilgi sahibi olarak aroma ve terapi bahçelerinin standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanaklarının araştırılarak standart bir aromaterapi bahçesi profili çizmek ve bunu şehirdeki yeşil alan planlamalarında kullanabilmektir. Bu kapsamda; bahçe plan ve tasarımından sonra çalışmanın uygulandığı alanı kullanan personele kullanıcı anketi (EK 1) ile çalışmanın verimliliği incelenmiştir. Bu çalışma için tip model olarak kamu binası arka bahçesi uygulama alanında yapılacak aromaterapi bahçesi işlenmiştir.

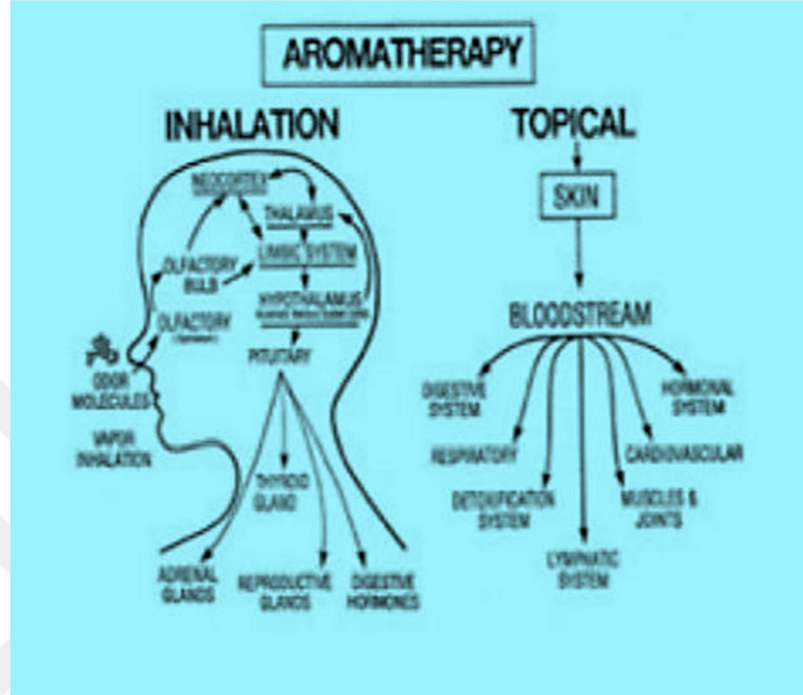
2. KAYNAK ÖZETLERİ

Bitkileri kullanarak hastaları tedavi etme yöntemi olarak açıklanabilen “Aromaterapi-Fitoterapi” teriminin ilk defa 1870-1953 yılları arasında yaşamış Fransız hekimi Henri Lenclerc tarafından La Presce Medical isimli dergide kullanıldığı iddia edilmektedir (Tayfun, 2019).

Aromaterapi; bitkilerden elde edilen aromatik esansiyel yağların olumlu fizik ve ruh hali için kullanımıdır. Aromaterapinin, tarihsel bir geçmişe sahip olduğu arkeolojik araştırmalarda bulunan distilasyon cihazları ile esansiyel yağ ve diğer aromatik bitkilerin kullanımı ile anlaşılmıştır (Keville, 2009). Ortadoğu ve Eski Mısır’da aromatik bitkilerin doğal kokulu içeriklerden faydalanılmıştır. Bitkilerin Ayurveda ve Çin Tıbbında kullanımı hala yaygındır (Keville, 2009). 1800’lerin sonunda yapılan bilimsel çalışmalarla, esans yağların, hastalıkları önlemede etkili olduğu, mikrobiyologlar tarafından yapılan *in vitro* araştırmalarda ise bu doğal maddelerin mikrobiyolojik etkilerinin olduğu ortaya konmuştur (Battaglia, 2004). Bitkilerden iki çeşit yağ üretimi söz konusudur, bunlar; sabit yağlar ve uçucu (esansiyel) yağlardır. Sabit yağlar gliserol esterleri ve yağ asitlerinden oluşurken, esansiyel yağlar bir kaynaktan orijin alan uçucu organik maddelerin bir bütündür ve aynı zamanda birçok bitkisel materyallerde var olan metabolitlerden oluşan çok geniş bir yelpazede yer alan kimyasal komponentlerden oluşmaktadırlar. Bu aromatik yağlar; bitkinin koku ve lezzetini, yani özünü oluşturmaktadırlar. Esans koku, bitki için bağışıklık sistemindeki sorunlu durumlarda aslında bir savunma mekanizmasıdır (Pharm, 1993). Esansiyel yağ genel olarak; yaprak, çiçek, dal, kök, özsu ve otsu gibi farklı bitki kısımlarından elde edilebilirler (Şentürk, 2013). Bu yağlar, çeşitli distilasyonlar, soğuk sıkma veya ekstraksiyon metotları ile elde edilirler. Yapısında genel olarak; terpen hidrokarbonlar, monotermenler, seskiterpenler, fenoller, alkoller, aldehitler, ketonlar, esterler, eterler ve oksitler bulunur (Pharm, 1993). Yapılan kantitatif analizler sonucunda; yetiştirilen bitkinin farklı kısımlarında (kök, yaprak, meyve...) farklı yetiştirme şartları, bitkinin orijini, mevsimsel farklılıklar ve ekstraksiyon yöntemlerine göre uçucu yağ oranı ve bileşiminde değişkenlikler olduğu saptanmıştır (Lingan,2018).

Saf esans yağların, canlı organizmalar üzerinde farklı etkileşimleri bulunmakta olup, bunlar; emosyon ve durum kontrolü, anksiyolitik, antidepresan, uyarılmışlık, hafızanın

devamı, demansiyel hastalıklardaki etkilerdir. Bu etkiler; koku yolu sayılan *Tractus olfactorius* üzerinden limbik sistem ve hipotalamusa kadar uzanan bağlantılar ile gerçekleşmektedir (Köse, 2007).

Şekil 2. 1. Esans yağ etkilerinin burun üzerinden beyine varışı (Tayfun, 2019)

Türkiye'de aromaterapi adı altında ayrı bir disiplin olmayıp, genel anlamda fitoterapinin altında değerlendirilmekte ve uygulanmaktadır. 2014 yılında 29158 sayılı Resmî Gazete'de Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından da örnek alınan dokümanda, aromaterapi eğitimleri ve uygulamalarının sadece doktorlar tarafından tasarlanıp uygulanabileceği belirtilmiş, bu durum, aynı zamanda ‘‘Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun’’ ile vurgulanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2014).

Aromaterapi birçok fiziksel, mental ve emosyonel durumlarda yararlı olabilmektedir. Antimikrobiyal, anti-tümör etki ile dermatolojide *Akne vulgaris*, bakteriyel enfeksiyonlar, fungal enfeksiyonlar, yanıklar, yara iyileşmesi, *Alopesi areata*, egzematöz ve diğer bazı rahatsızlıklarda kullanılmaktadır (Şentürk, 2013). Aromaterapik yağların; hafıza, psikolojik denge ve duygular açısından etkili olduğu ve iş verimliliğini ivmelendirdiği yapılan çalışmalarla gösterilmiştir. Japon çalışanlar

üzerinde yapılan bir araştırmada, solunum ile alınan kokuların çalışanların stresini azalttığı, üretkenliklerini ise arttırdığı tespit edilmiştir. Solunum ile gül esans yağı alan sıçanlar üzerinde yapılan dolambaç testinde ise, sıçanların kontrol grubuna göre hedef noktayı daha kısa sürede bulmaları, gül esans yağının öğrenme ve hafızada etkili olduğunu kanıtlar nitelikte olmuştur (Köse, 2017).

Avrupa'daki XVI. yüzyılda kurulan tıp ve eczacılık bölümleri büyük ölçüde bitkilere dayandığı için bahçe koleksiyonları da tıbbî bitki çoğunluklıdır. XIX. yüzyılda dünya çapında yapılan flora gezileri koloni ülkelerde de botanik bahçeleri kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye'de ilk botanik bahçesi 1839'da Tıbbiye ile birlikte Galata Sarayı'nda yapılmış, Tıbbiye Haydarpaşa'ya taşınınca orada da bir bahçe kurulmuştur. Dünyada yıl boyunca neredeyse yüz elli milyon ziyaretçisi olan binin üzerindeki botanik bahçelerinden düşük bir oranı tıbbî bitki bahçesi olarak tasarlanmıştır (Çekin, 2005).

Türkiye, tıbbi ve aromatik bitkiler açısından çok çeşitli ve zengin bitki genetik kaynaklarına sahiptir. Bu bitkilerin bir kısmı doğadan toplanmakta, geleneksel olarak kullanılmakta ve bunların ticareti yapılmaktadır (Şekeroğlu ve Koca Çalışkan, 2010).

Bu çalışmada, ülkemizde doğal olarak yetişen, bir kısmının ise tarımı ve ticareti yapılan tıbbi aromatik bitkiler, aroma ve terapi bahçelerinin standart modellerinin oluşturulması kapsamında örnek bahçe tesisinde kullanılmış, bu bitkilerin oluşturulan örnek bahçedeki performansları değerlendirilmiştir.

DOKAP (2015), herhangi bir bitki direkt ilaç sanayinde tüketilmek üzere kullanılıyorsa: ilaç bitkisi; koku ve tat maddeleri sanayiinde kullanılıyorsa: aromatik bitki; bunlarla beraber hem ilaç hem de ilgili diğer sanayi kollarında tüketiliyorsa: tıbbi ve aromatik bitki başlığıyla kabul edilmektedir. Dünyamızda ve ülkemizde tıbbi ve aromatik bitkilerin en başta ilaç sanayi olmak üzere; kozmetik, gıda, yem sanayinde peyderpey kullanılan çeşit ve miktarı ivmelenerek artmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkiler, bu tarz sektörlerde ham bitki veya bitkisel ekstre, uçucu yağ ve sabit yağ olmak üzere farklı farklı şekillerde kullanılmaktadır. Ülkemizin büyük bir şans ile sahip olduğu zengin biyoçeşitlilikten koruma kullanma-sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeterince faydalanamamaktadır.

Doğal hayat konusunda bilinçlenmenin bir göstergesi olarak, gerek tıp dünyasında, gerekse halk arasında şifalı bitkilere talep artmıştır. Şifalı bitkiler, çok eski zamanlardan beri peyzaj mimarlığında süs bitkisi olarak kullanılmakta, yemek ve baharat bitkisi olarak kullanılmakta, aromaterapik yağlar şeklinde uygulanmakta ve ilaç sanayiinde etken madde olarak uygulanmaktadır. Bu nedenle; toplumda çevre bilincinin yerleşmesinde büyük öneme sahip şifalı bitkilerin tanıtılmasını sağlamak ve özellikle çevre eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla oluşturulan bahçelerde, şifalı bitkiler önemli bir yer tutmaktadır (Şakar, 2011).

Tatil mekânlarının peyzaj tasarımına entelektüel bir bakış: ‘tıbbi ve aromatik bitki bahçeleri’ adlı bildiri özetlerinde; gelişen teknolojinin beraberinde getirdiği kaçınılmaz olumsuzluklar, değişen ve doğallıktan uzaklaşan çevre şartlarının insan sağlığına negatif yansımaları, kimyasal içerikli gıda ve sentetik ilaçların yan etkileri günlük yaşamda, tatil geleneğinde, gıda ve sağlık alanında doğala olan talebi hızla arttırmaktadır. Ülkemizin farklı iklimlerinde eko- turizm uygulamalarının olduğu bölgelere olan ilgi giderek artarken oteller, devre mülkler ve benzeri tatil mekânlarını müşterileri için farklı alternatifler sunmaya başlamışlardır. Ağır iş yükünün stresinden kurtulmak ve yıpranan bünyelerini tazelemek isteyenler konaklama yerlerindeki SPA, aromaterapi, Uzakdoğu geleneksel tıp hizmetleri gibi uygulamalara yönelmektedirler. Bu bağlamda, dalından kopardığı bitkinin çayını güzel kokular içinde yudumlamak isteyenler için farklı bitki gruplarını içinde barındıran estetik ‘Tıbbi ve Aromatik Bitki’ bahçelerinin oluşturulması lüks otel ve devre mülklerin yeni uygulaması olarak gündeme gelmektedir. Günlük yaşantımızda çayını yaptığımız; kekik, nane, biberiye, adaçayı, fesleğen, defne, Çin gülü, sarısabır, funda, rezene, dereotu, papatya, kantaron, melisa, limon otu gibi daha birçok bitki bu tip bahçelerin imarında kullanabilecek bitkiler arasında sayılabilir. Bu bahçelerin oluşturulmasında kullanılan bitkilerin genellikle yaz aylarında bolca çiçek veren, herdem yeşil ve peyzaj özelliği taşıyan bitkilerden seçilmesi önem arz etmektedir. Çalışmada, bu amaçla kullanılan ve kullanılabilecek hem estetik hem de sağlık açısından faydalı tıbbi ve aromatik bitkiler hakkında detaylı bilgiler vermişlerdir. (Şekeroğlu, 2010).

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Materyal

Materyal olarak; araştırma konusuna ilişkin literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Araştırma yurtdışı çalışmalarını ve ülkemizdeki çalışmaları kapsamaktadır. Tarama sonrasında çalışma alanı olarak belirlenen Kilis Belediyesi hizmet binası arka bahçesi aroma ve terapi bahçesi standart modeli oluşturulmak üzere seçilmiş ve materyal olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda; alan projelendirilmiş (survey çalışması, yapısal peyzaj projesi, bitkisel peyzaj projesi, sulama projesi, elektrik projesi, detay projeleri, modelleme çalışmaları ve aplikasyon projesi) ve uygulaması yapılarak oluşturulan bahçe bir yıl boyunca gözlemlenmiştir

Uygulama alanında seçilen bitkiler, aromatik ve tıbbi bitkiler türlerinden seçilmiş olup yapısal peyzaj tasarımı da uygulanırken kullanıcıların bahçeden maksimum verimi almaları düşünülüp, tasarım kararları bu yönde geliştirilmiştir. Projelendirme sürecinde AutoCAD (Auto Computer Aided Design), SketchUp ve Lumion programları kullanılmıştır. Proje aşamaları, tez danışmanı ve belediye idarecilerine sunulularak onay alınmış ve buna göre ilerlenmiştir.

3.1.1. Tıbbi-aromatik bitkilerin genel kullanım alanları

Tıbbi-aromatik bitkiler olarak tanımladığımız bitkiler ve geleneksel kullanım şekilleri, ülkelere ve hatta yörelere göre değişiklik gösterebilen, yüzyıllar öncesinden geliştirilerek olgunlaşıp, günümüze ulaşmış kültürel birikimlerdir. Bu birikimlerin kaybolmadan değerlendirilmesi, doğal bileşiklerin tespiti ve bunların tedavi değerlerinin bilinmesiyle mümkündür. Tıbbi ve aromatik bitkiler, öncelikle hastalıkları önlemek, sağlıklı kalmak veya hastalıkları iyileştirmek için geleneksel ilaç olarak yüzyıllardır kullanılan bitkilerdir. Günümüzde “Tıbbi Bitki” ve “Aromatik Bitki” terimleri genellikle birlikte kullanılmaktadır. “Tıbbi Bitkiler”; ilaç, beslenme, kozmetik gibi alanlarda yer alırken, aromatik bitkiler; güzel koku ve tat vermeleri nedeniyle gıda (baharat ve bitkisel çay), kozmetik ve parfümeri sektöründe geniş kullanım alanı bulmaktadır. Sentetik ilaçların yan etkisiyle karşılaştırılmayacak kadar düşük yan etkilerinin olması, dünyada ve ülkemizde giderek artan bir ilgi görmelerine ve kullanım

alanı bulmalarına yol açmıştır. Bugün bitkisel çaylardan kozmetik ürünlere, aromaterapi yağlarından, zirai mücadele ilaçlarına kadar kullanım alanları çeşitlenmiş ve kullanım miktarları artmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak, ekonomik anlamda da giderek değer kazanmaktadırlar (Sağlam, 2016).

3.1.2. Tıbbi aromatik bitkilerin Türkiye’deki genel kullanım alanları

Türkiye coğrafi konumu, bitki çeşitliliği, tarımsal potansiyeli sayesinde tıbbi ve aromatik bitkiler ticaretinde önde gelen ülkelerden biridir. Dünyada tüketilen bitkisel ilaç, gıda ve katkı maddeleri ile kozmetik ve parfümeri sanayilerinin girdisini oluşturan pek çok bitki Türkiye doğal bitki örtüsünde bulunmaktadır. Doğal bitki örtüsü zenginliğimizin sürekliliği ve gen kaynaklarının korunması büyük öneme sahiptir. Yoğun olarak toplanan bitkilerin kültüre alınması; korunmalarının yanı sıra kaliteli, saf, temiz, standartlara uygun dolayısıyla piyasa değeri yüksek drog elde etmek yönünden de önemlidir. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sürdürülebilir üretim ve pazar potansiyelini yeterince değerlendirmek için bu ürünlerin istenilen miktar ve kalitede olması gerekmektedir. Bazı türlerde doğadan toplama ekonomik olabilir, ancak doğadan toplanan bitkilerde kaliteli ve standart ürün elde etmek zordur. Doğadan toplanan bitkilerde kalitenin her zaman istenen düzeyde olmaması, toplama sonrası işleme, depolama ve nakliye koşullarının yeterince karşılanamaması gibi nedenlerle esas olan bu bitkilerin tarımının yaygınlaştırılmasıdır. Türkiye’de tıbbi bitkilerin öneminin artmasına paralel olarak tarımsal çalışmalara başlanmış, özellikle son yıllarda bu bitkilerde çeşit geliştirmeye yönelik ıslah çalışmaları da hız kazanmıştır. Kekik, anason, kişniş ve çemen gibi birçok tıbbi-aromatik bitkide tescilli çeşitler mevcuttur. Ülkemizde haşhaş, kimyon ve safran çok eskiden beri kültürü yapılan bitkilerdir. Bunlara zaman içerisinde anason, rezene, kişniş, nane, fesleğen, çörekotu, çemen, kırmızıbiber, yağ gülü, çay, kudret narı ve şerbetçi otu eklenmiştir. Yakın zamanlarda biberiye, ekinezya, kebere, kekik, lavanta, papatya ve şekerotu gibi bazı yeni bitkiler de kültüre alınanlar arasındadır. Çöven, sarı kantaron yanında kardelen, salep, göl soğanı, yılanıyastığı, yılan bıçağı, zambak, ters lale ve lale gibi soğanlı bitkiler de yeni kültür bitkileri arasında yerlerini almışlardır. Ancak bunlar içerisinde en başarılı ve yaygın olarak yetiştirilen kekiğin bile bazı türleri hala doğadan toplanmaktadır. Diğerlerinin üretimleri ihtiyacı karşılamaktan henüz uzaktırlar (Arslan ve ark., 2015).

3.1.3. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı

3.1.3.1. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı; dünyadan bir rnek: Nektarome Aromatik Bahçe

Nektarome bir aromaterapi şirketidir ve Atlas Dağları'nın eteklerinde organik bir bahçe geliştirmiştir. Bahçe bir hektarlık alana sahip olup, Ourika Nehri vadisinde yer almaktadır. Bahçede 50 farklı aromatik ve şıfalı bitki bulunmaktadır.

Fotoğraf 3. 1. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm

Fotoğraf 3. 2. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm- devamı

Fotoğraf 3. 3. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm- devamı

Fotoğraf 3. 4. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm- devamı

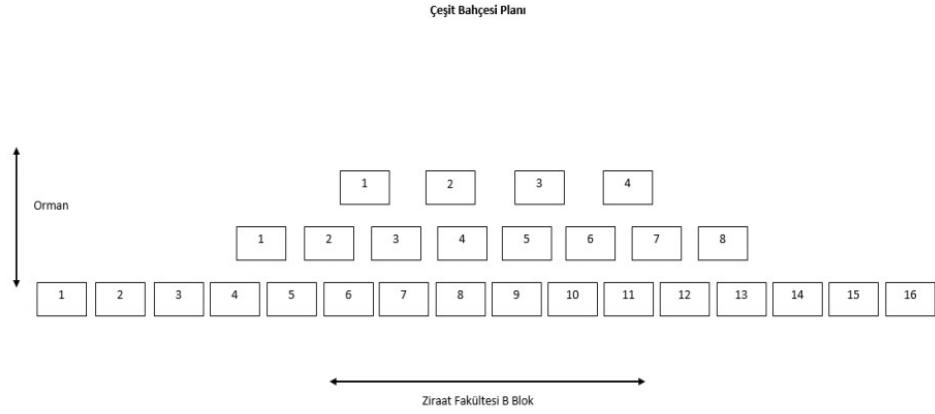
Fotoğraf 3. 5. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm- devamı

Fotoğraf 3. 6. Nektarome Aromatik Bahçe'den görünüm- devamı

***3.1.3.2. Tıbbi-aromatik bitkilerin bahçe ve parklarda kullanımı;
Türkiye'den bir örnek: Trakya Tıbbi-Aromatik Bitkiler Eğitim ve
Koleksiyon Bahçesi***

Tıbbi Aromatik Bitkiler Eğitim ve Koleksiyon Bahçesi alanı daha önce üretim alanı olarak kullanılmamış olup, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı tarafından temizlenip tesviye edilmiştir. Toplam alan yaklaşık $60 \times 55 = 3300 \text{m}^2$ 'dir. Alan; yollar ile bölünmüş 56 üçgen şeklinde parselin oluşturduğu daire şeklinde tasarlanmıştır. Mevcut alanın, 1540 m^2 ve 28 parsellik yarım daire şeklindeki kısmı tasarlandığı şekilde uygulanmıştır (Şekil 3.1.) Parsellerin her birine elektrik ve damla sulama sistemleri döşenmiştir (Sağlam, 2015).

Şekil 3. 1. Bitkisel materyalin yerleştirilmiş olduğu parsellerin şematik görünümü

Bahçenin oluşturulmasında kullanılan bitkiler önceki yıllarda Tarla Bitkileri deneme alanında yetiştirilmiş tıbbi-aromatik bitkilerden, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsünden, Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesinden, Silivri Belediyesi Tarımsal Üretim Araştırma Merkezinden (TÜRAM) ve doğal bitki örtüsünden alınan üretim materyallerinin Ziraat Fakültesi seralarında yetiştirilerek çoğaltılmasıyla elde edilmişlerdir (Sağlam, 2015).

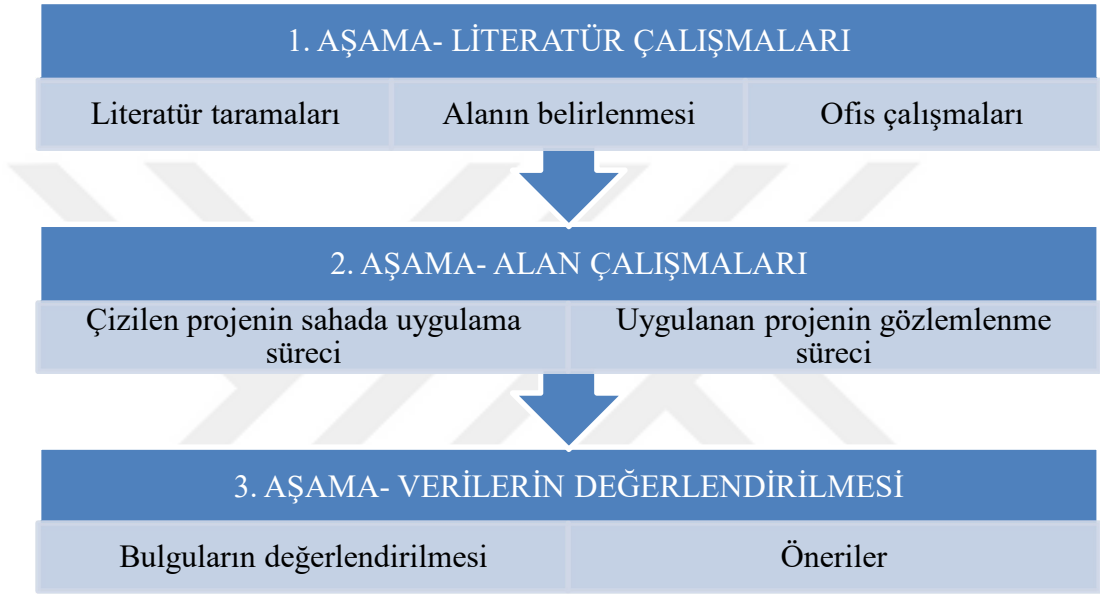

Fotoğraf 3. 7. Tıbbi-aromatik bitkiler eğitim ve koleksiyon bahçesinden görünüm

3.2. Metot

Çalışma metodu; Kilis kenti içerisinde uygulama alanı olarak seçilen yerin verilerinin ofis ve arazi çalışmalarıyla toplanarak değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Çalışma akış şeması aşağıda verilmiştir (Çizelge 3.1.).

Çizelge 3. 1. Çalışma akış şeması

1. Aşama: Literatür taramaları yapılmış ve çalışma alanı belirlenmiştir. Çalışma alanına uygulanacak model tasarımı oluşturulmuştur. Uzman (1 peyzaj mimarı ve mimar) görüşleriyle tasarım kriterleri (standart model oluşturma üzerine bitki seçimi ve bahçe olanakları) belirlenip, bu doğrultuda oluşturulan proje dijital ortamda çizilmiştir. Çizimi yapılan proje Kilis ili Kilis Belediye Hizmet Binası yeşil alanı içerisinde uygulanacağından ilgili yetkililere gösterilip onay alınmıştır. Değerlendirme “kullanılan bitkilerin tıbbi-aromatik bitki özelliği göstermesi” ile “standart bir bahçe modeli oluşturmak adına optimum özelliklerde bir alana sahip olmak” kriterleri üzerinden yapılmıştır.

2. Aşama: Saha uygulama sürecinde standart bahçe modeli oluşması üzerine çalışılmış ve bahçede kullanılan bitkilerin tıbbi-aromatik bitkilerden oluşması hedeflenmiştir.

Uygulama sonrası bahçe düzenli olarak ziyaret edilerek kullanılan bitkilerin gelişim süreçleri fotoğrafları çekilerek kayıt altına alınmıştır.

3. Aşama: Bitkilerin uygulama alanına uyum değerlendirmesi ile oluşturulan bahçe standart modeli üzerine analizleri yapılmıştır. Çalışma sonucunda; literatür bilgileri ve uzman görüşüyle değerlendirerek uygulama alanından yola çıkarak standart tip model üzerine öneriler geliştirilmiştir.

3.2.1. Literatür çalışmaları

Ulusal ve uluslararası çalışmalar (doktora tezi, yüksek lisans tezi, kitap, makale, dergi ve modüller gibi) tezle ilgili olarak araştırılmış ve bu çalışmalar kaynakça bölümünde belirtilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili internet sayfaları da incelenmiştir. Tüm bu araştırmalar neticesinde aroma ve terapi bahçeleri standart modeli oluşturulurken incelenen bitki seçimi ve bahçe tesis olanağı hakkında tespitler elde edilmiştir. Bitki seçiminde aromatik ve tıbbi bitkiler listesi çıkarılmış ve bahçe tesisiyle ilgili tasarım kararları şekillenmiştir.

Bahçe tesis olanağı araştırılıp tasarım süreci için kriterler belirlenirken Gülbin Çetinkale Demirkan'ın 2019 yılında yayınlanan “İyileştirici Bahçeler ve Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasından faydalanılmıştır (Demirkan, 2017). Aynı süreçte, Yahya Bulut ve Tendü Hilal Göktuğ'un 2006 yılında yayınlanan “Sağlık Bulma Yönünde Çevresel Bir Etken Olarak İyileştirme Bahçeleri” isimli çalışması da taranmıştır (Bulut ve Göktuğ, 2006). Esra Şakar'ın Prof. Dr. Yahya Ayaşlıgil'in danışmanlığında 2011 yılında kabul edilen “Şifalı Bitkiler ve Şifa Bahçeleri Tasarımı Üzerine Araştırmalar” isimli yüksek lisans tezinde belirtilen tasarıma etki eden duyuşsal etmenlerin belirlenmesinden faydalanılmıştır (Şakar, 2011). Bitkisel tasarım kararları verilirken Prof. Dr. Turhan Baytop'un 1999 yılında yayınlanmış olan “Türkiye’de Bitkilerle Tedavi Geçmişte ve Bugün” isimli kitabı incelenmiştir (Baytop,1999). Hazırlanan listedeki bitkilerin tıbbi ve aromatik özellikleri belirlenirken çeşitli kaynaklar taranmış (Bayatlı, 1938, Asımgil, 2009) elde edilen veriler doğrultusunda listeye eklenmiştir.

Bitki isimlerinin doğru yazılışı ve yazar bilgileri için; familya, cins, tür, alttür bazında Latince isim ve yazar (author) bilgilerinin verildiği “The International Plant Index (IPNI)” isimli çevrimiçi veri tabanına (<https://www.ipni.org/>), “U.S. Department of Agriculture (USDA)” isimli çevrimiçi veri tabanına (<https://www.usda.gov/>) ve ayrıca “Türkiye Bitkileri Veri Servisi (TÜBİVES)” isimli çevrimiçi veri tabanından (<http://www.tubives.com/>) yararlanılmıştır.

3.2.2. Alan çalışmaları

3.2.2.1. Doğal veriler

3.2.2.1.1. Coğrafi konum

Kilis ili Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Hatay-Maraş oluğu ile Fırat Irmağı arasında uzanan Gaziantep Platosu’ nun güneybatı kesiminde yer alır. 1,521 kilometrekarelik bir alanı kapsayan bu coğrafya 36° kuzey enlemi, 32° doğu boylamı arasında olup; doğuda Oğuzeli, batı ve kuzeyde Islahiye, kuzey ve kuzeydoğuda Şahinbey, güneyde Suriye toprakları ile çevrilidir (<https://kilis.ktb.gov.tr/TR-61653/cografya.html>).

3.2.2.1.2. Topoğrafya

Kilis şehri sade bir topoğrafyaya bağlı olarak güneye gittikçe alçalan hafif eğimli bir alanda kurulmuş daire formuna sahip organik yapıları bir şehirdir. Şehir günümüzdeki gelişimini organik yapıya borçludur. Kilis şehri Osmanlı-İslam şehrinin temel yapı taşları olan cami, çeşme ve hamam üçlüsü etrafında gelişen bir merkez ile merkezi çevreleyen alanlardan oluşmuştur. Merkez birinci derecede yoğunlaşma alanı halindeyken bu yoğunluk çevreye doğru gidildikçe azalmaktadır (Akdemir, 2014).

3.2.2.1.3. Toprak

Bölgenin toprak yapısı yaş bakımından olgun (zonal) ve genç (azonal) özellikler içermektedir. Kalkerli-kalkersiz ve ağır killi bazaltik topraklar genellikle kırmızı ve kahverenkli olup, zonal özellik içerirken; ova ve koyak boylarındaki alüvyol ve kolüvyol topraklar azonal özellik taşıyor (<https://kilis.ktb.gov.tr/TR-61653/cografya.html>).

3.2.2.1.4. İklim ve Hidroloji

İklim genel karakterleri itibariyle Akdeniz İklimi içinde yer alır. Yazın sıcak ve kurak, kışın soğuk ve yağışlı geçer (<https://kilis.csb.gov.tr/co-sharp287-rafi-konum-i-1180>).

3.2.2.1.5. Jeoloji ve jeomorfoloji

Bölgedeki yerbilimsel (jeolojik ve jeomorfolojik) anlamda oluşum II. ve III. zamanlarda gerçekleşmiş olup; geniş bir alan, bu zaman dilimlerinde oluşan yaşlı bazalt ve doleitlerle kaplıdır.

Yörenin jeolojik yapısını Afrin Vadisi'nin batısında yer alan “Orojenik Fliş Zonu” ile vadinin doğu yönündeki “Gaziantep-Adıyaman Öncukuru Sedimentasyon Havzası” oluşturur.

Bu yapı üst kretase formasyonları üzerinde tersiyer yaşlı tortullar ve kuvarterner bazalt tabakaları içermekte olup; miyosen sonunda oluşan faylarla, fay sistemleriyle yarılmıştır (<https://kilis.ktb.gov.tr/TR-61653/cografya.html>).

3.2.2.1.6. Vegetasyon

Gaziantep platosunun güneybatısında yer alan Kilis te yaklaşık 7600 hektarlık saha ormanlarla kaplıdır. Zeytin ve bağcılık başlıca tarım ürünleridir. Ayrıca bitki örtüsünde Kızılcım, Kermez meşesi, Palamut meşesi, Pınar meşesi, Tespih ağacı, Ardiç, Sakız ağacı, Menengiç, Antepfıstığı ve Sumak yer alır (<https://kilis.csb.gov.tr/co-sharp287-rafi-konum-i-1180>).

3.2.2.1.7. Fauna

Kilis av hayvanları bakımından zengin bir potansiyele sahiptir (<https://kilis.csb.gov.tr/co-sharp287-rafi-konum-i-1180>).

3.2.2.2. Kültürel veriler

3.2.2.2.1. Sosyo demografik yapı

2021 yılı nüfus verilerine göre Kilis ili nüfusu 144.696'dır. Nüfusun yaklaşık %90'ı il merkezinde yaşamaktadır (<https://www.nufusu.com/il/kilis-nufusu>).

3.2.2.2.2. Görsel peyzaj değerlendirme

Bu başlıkta tez konusu olan Aromaterapi bahçesi standart modeli oluşturma üzerine çalışılacak bahçenin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Çalışma alanı, Kilis ili merkez ilçesi Kilis Belediyesi hizmet binası arka bahçesi olarak belirlenmiştir.

Fotoğraf 3. 8. Çalışma alanı konumu (Google Earth uydu görüntüsü tarihi: 8/6/2019)

3.2.2.2.3. Arazi kullanımı- çevre analizi

Çalışma alanının uygulamadan önce, belediye hizmet binası arka bahçesi olarak belirlenmiş, ancak burada herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Hizmet binasının güney doğusunda bulunan bahçe alanı toplamda 2905 metrekaredir. Çalışma için seçilen arazide kot farkı olduğu tespit edilmiş ve alanda ilk olarak tesviye çalışmaları yapılmıştır.

Fotoğraf 3. 9. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar

Fotoğraf 3. 10. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Fotoğraf 3. 11. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Fotoğraf 3. 12. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Fotoğraf 3. 13. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Fotoğraf 3. 14. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Fotoğraf 3. 15. Çalışma alanına ilişkin fotoğraflar- devamı

Araştırmaya literatür taraması verileri doğrultusunda tasarım sürecine geçilerek devam edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

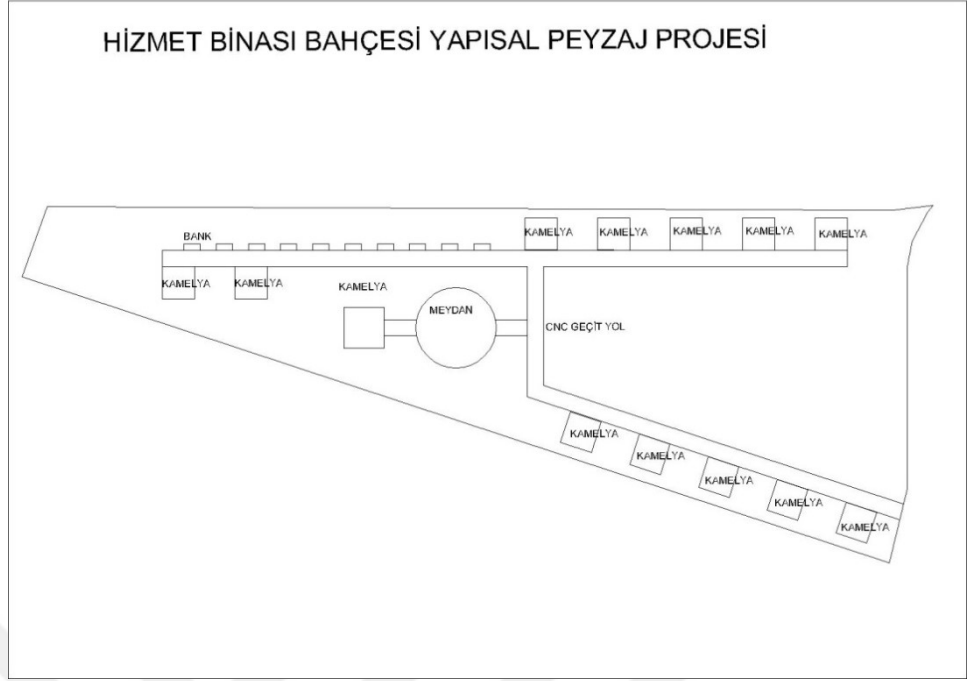
4.1. Bulgular

4.1.1. Çalışma alanının tasarım süreci

Bu aşamada, çalışma alanının tasarım süreci bitkisel ve yapısal tasarım kararları olarak iki başlıkta açıklanmıştır.

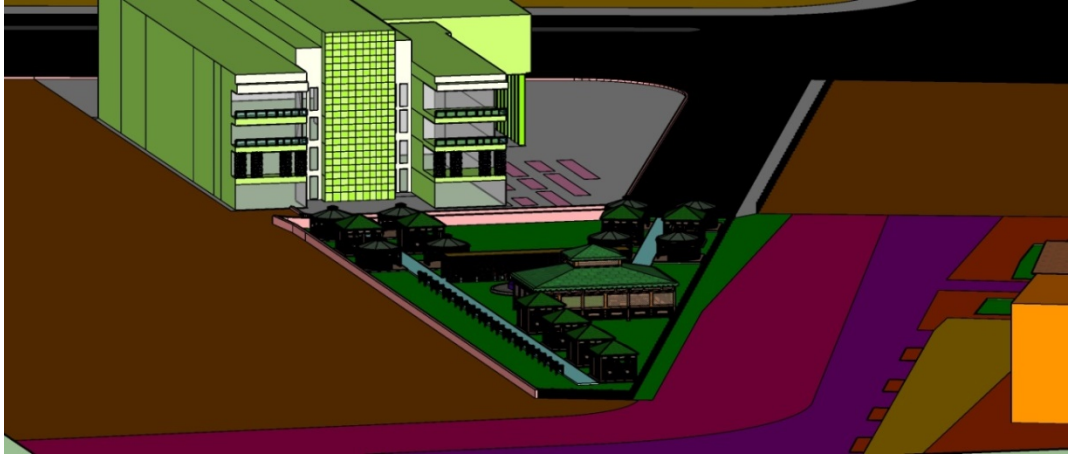
Şekil 4. 1. Çalışma alanı plankotesi

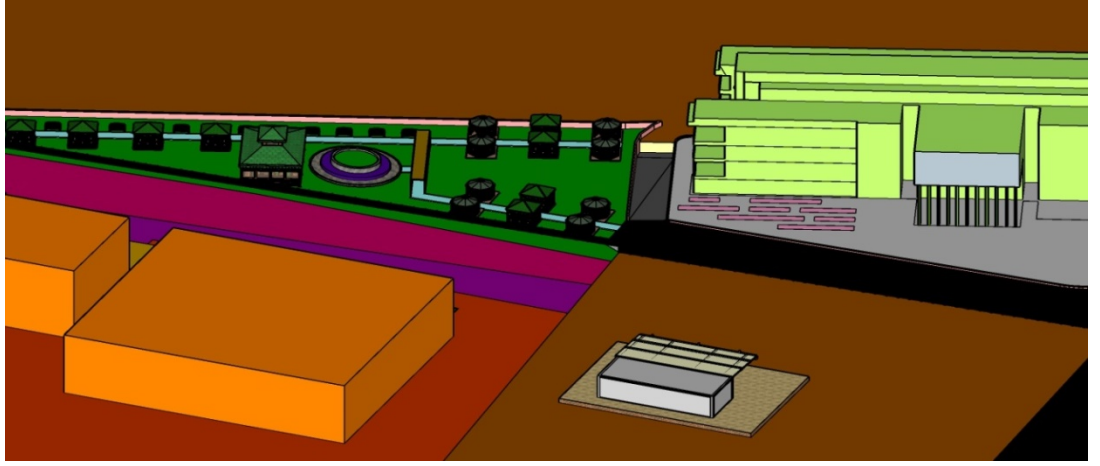
Şekil 4. 2. Çalışma alanı yapısal peyzaj projesi

Şekil 4. 3. Çalışma alanı SketchUp çizimi

Şekil 4. 4. Çalışma alanı SketchUp çizimi- devamı

Şekil 4. 5. Çalışma alanı SketchUp çizimi- devamı

Şekil 4. 6. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi

Şekil 4. 7. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 8. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

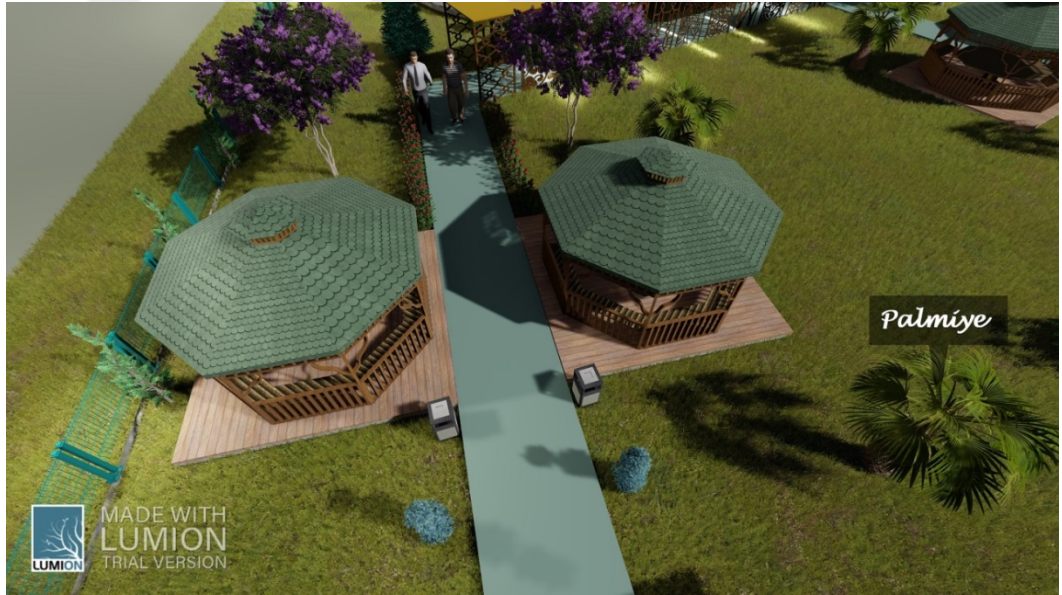
Şekil 4. 9. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 10. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 11. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 12. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 13. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 14. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Şekil 4. 15. Çalışma alanı üç boyutlu modelleme projesi- devamı

Uzman (1 peyzaj mimarı ve 1 mimar) görüşü doğrultusunda çizilen proje genel konsepti alana şu şekilde işlenmiştir:

Aroma-terapi bahçesi kurgusunu yansıtmak için tıbbi ve aromatik bitkilerin ağırlıklı kullanımına karar verilmiştir. Bahçe içerisinde çeşitli dinlenme mekânları ile yaya hareketliliği düşünülerek yürüyüş yapılmasına elverişli yollar tasarlanmıştır. Dinlenme mekânları özgün kent mobilya tasarımları ile oluşturulup bitkisel tasarım ile desteklenmiştir.

4.1.1.1. Bitkisel tasarım kararları

İnsanlar ilk çağlardan itibaren deneme yanılma yoluyla hangi bitkilerin yenilebileceğini, hangilerinin zehirli veya şifa verici (tıbbi) olduğunu öğrenmişlerdir (Minter, 1995). Arkeolojik kazılar sonucunda; Hakkâri'nin güneyinde yer alan Şanidar Mağarası'nda ortaya çıkartılan Neanderthal mezarlar içinde bitki örneklerinin bulunması ile bitkilerin tedavi amaçlı kullanımının Yontmataş (Paleolitik) Devrine (yaklaşık M.Ö. 50.000 yılları) dayandığı ispatlanmıştır (Baytop, 1999).

Bahçe tasarımında kullanılan bitki materyalleri (ağaç, ağaççık, şekilli bitki, çalı, sarmaşık, yayılıcı ve çok yıllık) öncelikli olarak tıbbi ve aromatik türlerden seçilmiştir.

Çizelge 4. 1. Uygulama alanında kullanılan bitkiler

No	Türkçe Adı	Latince Adı	Adet	Bahçe Kullanım Yeri
1	Afrika zambağı	<i>Agapanthus africanus</i> L.	50	Yürüyüş yolları
2	Akçaağaç, kırmızı yapraklı	<i>Acer palmatum atropurpureum</i> L.	5	Kaya bahçesi
3	Alacalı karex	<i>Carex oshimensis</i> 'Evergold' L.	75	Yürüyüş yolları
4	Alev, spalier form	<i>Photinia fraseri red robin espaller</i> L.	8	Bahçe girişi
5	Alev (½ tijli)	<i>Photinia fraseri red robin</i> L.	4	Yürüyüş yolları
6	Altuni kurtbağı (½ tijli)	<i>Ligustrum ovalifolium aurea</i> L.	4	Yürüyüş yolları
7	Amerikan sarmaşığı, kırmızı yapraklı	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> L.	10	Kaya bahçesi
8	Arap yasemini	<i>Rhynchospermum jasminoides</i> L.	50	Bahçe etrafı sınırlayıcı
9	Biberiye	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	75	Yürüyüş yolları
10	Bodur pitos	<i>Pittosporum tobira nana</i> L.	75	Yürüyüş yolları
11	Çıtır gold taflan	<i>Euonymus microphyllus gold</i> L.	450	Logo deseni
12	Gavura	<i>Gaura lindheimeri</i> L.	75	Kaya bahçesi
13	Gold taflan, spalier form	<i>Euonymus japonica gold espaller</i> L.	8	Bahçe girişi
14	Gül	<i>Rosa damascena sensation</i> L.	200	Yürüyüş yolları
15	Gümüşü taflan, top form	<i>Euonymus japonica silverking palla</i> L.	5	Yürüyüş yolları
16	Gümüşü taflan, piramit form	<i>Euonymus japonica silverking pyramide</i> L.	4	Yürüyüş yolları
17	Hanımeli, sarmaşık	<i>Lonicera caprifolium</i> L.	50	Bahçe etrafı sınırlayıcı
18	Hanımeli, yayılıcı	<i>Lonicera nitida</i> L.	75	Yürüyüş yolları
19	Hatmi	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	10	Kaya bahçesi
20	İhlamur	<i>Tilia tomentosa</i> L.	6	Yürüyüş yolları
21	Kamelya	<i>Camellia japonica</i> L.	2	Yürüyüş yolları
22	Kartopu, parlak yapraklı	<i>Viburnum lucidum</i> L.	75	Yürüyüş yolları
23	Kasımpati	<i>Chrysanthemum</i> sp. L.	100	Ağaç altları
24	Kış palmyesi	<i>Chamaerops excelsa</i> L.	4	Yürüyüş yolları
25	Lavanta	<i>Lavandula officinalis</i> L.	75	Yürüyüş yolları
26	Lavantin	<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.	75	Yürüyüş yolları
27	Leylak	<i>Syringa vulgaris</i> L.	10	Kaya bahçesi
28	Limoni servi	<i>Cupressus macrocarpa</i> L.	150	Bahçe etrafı sınırlayıcı
29	Loropetalum, çalı form	<i>Loropetalum chinense rubrum</i> L.	12	Yürüyüş yolları
30	Loropetalum, piramit form	<i>Loropetalum chinense rubrum pyramide</i> L.	4	Yürüyüş yolları
31	Mavi çim	<i>Festuca glauca</i> L.	75	Yürüyüş yolları
32	Mavi ladin	<i>Picea pungens hoopsi</i> L.	2	Yürüyüş yolları
33	Mavi servi (3 Top)	<i>Cupressus arizonica 3 palla</i> L.	10	Yürüyüş yolları
34	Mor salkım	<i>Wisteria sinensis</i> L.	50	Bahçe etrafı sınırlayıcı
35	Mor telgraf çiçeği	<i>Tradescantia pallida</i> L.	50	Yürüyüş yolları
36	Oya	<i>Lagerstroemia indica tige</i> L.	6	Yürüyüş yolları
37	Pampas otu	<i>Cortaderia selloana</i> L.	10	Yürüyüş yolları
38	Papatya	<i>Matricaria chamomilla</i> L.	10	Kaya bahçesi
39	Sabırlık	<i>Agave americana</i> L.	5	Kaya bahçesi
40	Süs eriği	<i>Prunus cerasifera</i> L.	5	Yürüyüş yolları
41	Şimşir, bonzai form	<i>Buxus sempervirens bonsai</i> L.	1	Meydan
42	Şimşir, küp form	<i>Buxus sempervirens cube</i> L.	5	Yürüyüş yolları
43	Şimşir, top form	<i>Buxus sempervirens palla</i> L.	10	Yürüyüş yolları

Çizelge 4. 2. Uygulama alanında kullanılan bitkilerin tıbbi aromatik özellikleri (Baytop, 1999; Bayatlı, 1938; www.agacler.net; www.aromaterapio.com; www.devazen.com; www.e-fidancim.com; www.herbshealing.com; www.ipni.org; www.katalog.smsmarmaragroup.com; www.tibbivearomatikbitkiler.com; www.tubives.com; www.ulusalbotanik.com; /www.usda.gov.)

No	Türkçe Adı	Latince Adı	Tıbbi Özelliği Olan
1	Afrika zambağı	<i>Agapanthus africanus</i> L.	Yaprakları zeytinyağı ile merhem yapılır.
2	Akçaağaç, kırmızı yapraklı	<i>Acer palmatum atropurpureum</i> L.	Reçinesi cilde iyi gelir. Yaprakları kaynatılarak içildiğinde vücuttaki kum- taş düşmesine yardımcı olur.
3	Alacalı karex	<i>Carex oshimensis 'Evergold'</i> L.	İdrar söktürücü, kan temizleyici özelliği vardır.
4	Alev, spalier form	<i>Photinia fraseri red robin espaller</i> L.	Çiçekleri beyaz renkte kokuludur.
5	Alev (½ tijli)	<i>Photinia fraseri red robin</i> L.	Meyveleri kuşlara besin kaynağı oluşturmaktadır.
6	Altuni kurtbağrı (½ tijli)	<i>Ligustrum ovalifolium aurea</i> L.	Kokulu beyaz çiçek açar.
7	Amerikan sarmaşığı, kırmızı yapraklı	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> L.	Yazın açan beyaz çiçekleri vardır. Bunlar mor meyvelere dönüşür ve kuşlar tarafından ilgi çeker.
8	Arap yasemini	<i>Rhyncospermum jasminoides</i> L.	Kokulu beyaz çiçek açar. Yasemin çiçeklerinden parfüm sanayisinde kullanılan değerli bir uçucu bir yağ çıkartılır. Bitkinin kokulu çiçeklerinden ise yasemin çayı yapılır. Göğüs ve boğaz enfeksiyonları, nezle, eklem iltihabı tedavisinde etkilidir.
9	Biberiye	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Ağrı kesici ve iltihap kurutucudur. Hafızayı güçlendirici etkisi vardır. Pek çok nörolojik ve sinirsel sorunun giderilmesi için kullanılır. Bu özelliği ile Alzheimer ve demans hastalığına karşı koruyucu olarak kullanılması önerilmektedir. Pek çok vitamin ve mineral içeren bu faydalı bitki ayrıca oldukça güçlü bir antioksidandır. Biberiye yağı serbest radikallere karşı koruyucudur. Bu nedenle kanserin gelişmesini önlediği iddia edilmektedir. Bağışıklık sistemini güçlendiren biberiye ayrıca eklem rahatsızlıklarına, kalp sağlığına ve kas spazmına karşı faydalıdır. Baharat olarak çok yaygın kullanılan

			biberiyenin yağı ve çayı da şifa amacıyla kullanılabilir. Sarımsı beyaz kokulu çiçekleri vardır.
10	Bodur pitos	<i>Pittosporum tobira nana</i> L.	Kırmızı tohumlarını kaynatarak içmek aybaşı gecikmesinde etkili olur.
11	Çıtır gold taflan	<i>Euonymus microphyllus gold</i> L.	Pembe çiçekler açar.
12	Gavura	<i>Gaura lindheimeri</i> L.	Kırmızı tohumlarını kaynatarak içmek aybaşı gecikmesinde etkili olur.
13	Gold taflan, spalier form	<i>Euonymus japonica gold espaller</i> L.	Kokulu çiçekleri vardır. Ağırıklı olarak uçucu yağ üretimi için kullanılır. Gülsuyu antiseptik bir etkiye sahiptir. Haricen ve bilhassa göz hastalıklarında antiseptik olarak kullanılır. Yağı parfüm ve kozmetik sanayinin en önemli ve en pahalı hammaddelerindendir. Ülkedeki en iyi kaliteli ürünlere eş değer formüllerle el ve cilt kremi, el ve vücut losyonu, temizleme köpüğü, temizleme sütü, tonik, göz çevresi kremi, vazelin, şampuan, sabun, deodorant, peeling, güneş yağı, güneş kremi, maske, fondöten, ruj, dudak kalemi, pudra, far, allık, rimel ve parfüm üretilmektedir. Gıda ürünleri arasında ise gül reçeli, gül lokumu ve gül şurubu yer almaktadır.
14	Gül	<i>Rosa damascena sensation</i> L.	Kırmızı tohumlarını kaynatarak içmek aybaşı gecikmesinde etkili olur.
15	Gümüşü taflan, top form	<i>Euonymus japonica silverking palla</i> L.	Çiçekleri çoğunlukla sarı veya beyaz renkli, hoş kokuludur. İdrar söktürücü özelliğe sahiptir. Nefes darlığının giderilmesinde yardımcı olur ve kan dolaşımının hızlanmasını sağlar. Hanımeli çiçeği metabolizmayı güçlendirir. Hanımeli çiçeği bronşite ve öksürüğe faydalıdır. Aynı zamanda mideye de faydalıdır. Cildi nemlendirir ve lekelerden arındırmaya yardımcı olur.
16	Gümüşü taflan, piramit form	<i>Euonymus japonica silverking pyramide</i> L.	Yenilebilen nektar üreten, çan şeklinde çiçeklere sahip, yaz
17	Hanımeli, sarmaşık	<i>Lonicera caprifolium</i> L.	
18	Hanımeli, yayılcı	<i>Lonicera nitida</i> L.	

			boyunca açan güzel kokulu çiçekleri ile arıları çekerler.
19	Hatmi	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Çiçeğinin kaynatılmış ılık suyuyla gargara yapmak diş eti şişlerini alır.
20	Ihlamur	<i>Tilia tomentosa</i> L.	Kaynatarak içmek grip ve soğuk algınlığına iyi gelmektedir. Çiçekleri baş ağrısına karşı demlenerek kullanılır.
21	Kamelya	<i>Camellia japonica</i> L.	Gösterişli çiçekleri ile ilgi çeker. Kamelya, Çin Yeni Yılı ve baharı için şanslı semboller olarak görülür. Kamelyanın bazı türlerinden çay yapılırken <i>Camellia japonica</i> türü, ilaçlar ve etno-botanik alanındaki anti-enflamatuar aktivitesiyle ünlüdür. Bu bitkiden elde edilen tohum, geleneksel bir ilaç olarak ve halk ilaçlarında kanama ve iltihap tedavisi için kullanılır.
22	Kartopu, parlak yapraklı	<i>Viburnum lucidum</i> L.	Beyaz çiçekli güçlü kokuludur.
23	Kasımpatı	<i>Chrysanthemum</i> sp.	Göze hitap eden çiçekleri ve çiçeklerinden yapılan çayı Asya’da popülerdir. Böcek öldürücü kullanımı vardır.
24	Kış palmyesi	<i>Chamaerops excelsa</i> L.	Sarı renkte çiçekleri çok sayıda salkım oluşturur.
25	Lavanta	<i>Lavandula officinalis</i> L.	Mor renkli aromatik kokulu çiçekleri olan, şifalı bitki lavanta kozmetik sanayinde, baharat olarak kullanılır. Stres, uykusuzluk hallerinde faydalıdır. Yiyecek ve içeceklerde lavanta yağı, aroma katmak amacıyla kullanılır. Lavanta esansı (lavanta yağı) parfümeri endüstrisinde önemli bir hammadde olarak kullanılır. Ayrıca küçük keseler içinde aralarına yerleştirildiği çamaşırlara çok hoş, iç açıcı bir koku kazandırır. Uykusuzluk çekenler, lavanta içerikli yastıklar kullanmayı denemelidirler.
26	Lavantin	<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.	Aromatik sarı renkte çiçekleri vardır. Sinirleri teskin eder ve zamanla kuvvetlenmesini sağlar. Sinir zafiyeti, melankoli, sinir krizleri, sinir yorgunluğu, migren, baş ağrısı ve baş dönmesi hallerinde çok fayda verir, öfke, kızgınlık

			halinde insana sükûnet ve normal düşünme imkânı verir. Kalbi kuvvetlendirir ve çarpıntıları giderir. Tansiyonu düşürür, imtihan veya konuşma sırasındaki heyecanını yenmek için çok fayda sağlar. Aşırı heyecanı giderir. Karaciğerin çalışmasını artırır, kifayetsizliğini giderir. Hazım zorluğu ve iştahsızlık zamanla geçer. Astım, bronşit, akciğer amfizemi, tüberkülozda çok faydası vardır. Göğsü yumuşatır, bronşları boşaltır, ateşi düşürür.
27	Leylak	<i>Syringa vulgaris</i> L.	Aromatik kokuludur. Terletici, mide ve bağırsak salgısını artırıcı etki gösterir. Ateş, taş ve kurt düşürücü, iştah açıcı, kuvvet verici olarak kullanılır.
28	Limoni servi	<i>Cupressus macrocarpa</i> L.	Limon kokusu ile aromatiktir. Uçucu yağı ile yaraları ve enfeksiyonları iyileştirir. Krampları giderip kas çekmelerini azaltır. Doğal deodorant görevi görür. Korkuyu hafifletir. Pempe ilgi çekici çiçekleri vardır. Tıbbi kullanım olarak bitkinin tamamı temizleyici, hemostatik ve pektoraldir. Tüberküloz, dizanteri, enterit vb. öksürük tedavisinde kaynatılarak kullanılır. Yapraklar, yaralara harici uygulama için ezilebilir ve toz haline getirilebilir.
29	Loropetalum, çalı form	<i>Loropetalum chinense rubrum</i> L.	Çiçek renkleri ile iç açıcı etkisi vardır.
30	Loropetalum, piramit form	<i>Loropetalum chinense rubrum pyramide</i> L.	
31	Mavi çim	<i>Festuca glauca</i> L.	Terapik mavi rengi çevreye güven ve dinginlik hissi yayar. Öksürük tedavisi için yapılan doğal tarifler içine katılan ladin yaprakları öksürüğün kısa sürede geçmesini sağlamaktadır. Diş eti çekilmesi gibi ağız içi hastalıkların iyileşmesi ve
32	Mavi ladin	<i>Picea pungens hoopsi</i> L.	

			bağırsak sisteminin düzenlenmesinde ladin ağacının doğal etkileri oldukça fazladır. Balgam söktürücü özelliğinin yanı sıra, nezle ve gribin kısa zamanda iyileşmesinde etkilidir. Ayrıca dizanteri hastalığı için ladin ağacı yararı büyük olan bir şifa kaynağıdır. Hoş kokulu bir ağaç olmasından dolayı parfümeri sektöründe de kullanılması, ladinin çok amaçlı bir ağaç olmasına neden olmaktadır.
33	Mavi servi (3 Top)	<i>Cupressus arizonica palla L.</i>	Mavi serviden elde edilen uçucu yağlar temiz ve enerji verici bir aromaya sahiptir. Bu yağlar, solunum sistemini destekleme, toksinleri vücuttan atma, sinirlilik ve kaygıyı hafifletme üzerine olumlu etkileri vardır.
34	Mor salkım	<i>Wisteria sinensis L.</i>	Mor renkte ilgi çekici salkımları vardır. Tohumu idrar söktürücüdür. Kalp rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bir rapor, sapların ve çiçeklerin Çin tıbbında da kullanıldığından bahsetmektedir.
35	Mor telgraf çiçeği	<i>Tradescantia pallida L.</i>	Çiçekleri beyaz, pembe ya da mordur ama en çok parlak mavidir. Çiçek rengiyle kelebekleri çeker.
36	Oya	<i>Lagerstroemia indica tige L.</i>	Kök kabuğunun ateş düşürücü, uyarıcı ve kanamayı durdurucu etkisi vardır. Kabuk, çiçek ve yapraklar hydrogog (sulu dışkının tahliyesine neden olan bir müshil) ve köklü purgatif (kuvvetli müshil, temizler, bağırsakları boşaltır) olarak kabul edilir. Çiçeklerinden yapılan bir macun kesik ve yaralara haricen uygulanır. Kök büzücü, detoxicant (toksin giderici) ve diüretiktir (idrar tahliyesini artırma eğilimi). Çiçekler kaynatılarak soğuk alginlığı tedavisinde kullanılır.
37	Pampas otu	<i>Cortaderia selloana L.</i>	Gösterişli formuyla ortamın enerjisini artırır.
38	Papatya	<i>Matricaria chamomilla L.</i>	Beyaz çiçekleri vardır. Antimikrobiyal özellikte olup, iltihap gidericidir. Rahatlatıcı ve uyku verici özellikte olup,

			çiçeklerin kaynatılarak suyunun içilmesi sancıları alır.
39	Sabırlık	<i>Agave americana</i> L.	Hafif kas ağrıları için merhem olarak kullanılır.
40	Süs eriği	<i>Prunus cerasifera</i> L.	Çiçekleri beyazdır. Bu erik ağacının meyveleri bol suludur. İdrar sökücüdür, sinirlere iyi gelir, yorgunluğa iyi gelir, romatizmaya iyi gelir, sindirime iyi gelir. Vücudun terlemesini sağlayarak yüksek ateşin düşmesini sağlar. Sara gibi sinir hastalıkları için ideal bir bitkidir.
41	Şimşir, bonzai form	<i>Buxus sempervirens bonsai</i> L.	Saç dökülmeleri için ideal bir bitki olup, yaprakları kaynatılarak saçların yıkanması halinde etki ettiği görülmektedir. Mide sorunları ve bağırsak rahatsızlıkları için oldukça yararlı bir bitkidir.
42	Şimşir, top form	<i>Buxus sempervirens palla</i> L.	Kişilerin kanlarını temizlemede büyük etkisi bulunmaktadır.

4.1.1.2. Yapısal tasarım kararları

Tez danışmanı doğrultusunda tasarlanan proje uygulama öncesinde Belediye Başkanı'na sunulup oluru alınmış ve daha sonra uygulama çalışmalarına başlanılmıştır.

4.1.2. Çalışma alanının uygulama süreci

Uygulama süreci yaklaşık 3 ay sürmüştür. Aplikasyondan sonra yol çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra alana sırasıyla peyzaj mimarı tarafından tasarımı yapılan imalatlar gelmiş ve montajları yapılmıştır.

Fotoğraf 4. 1. Uygulama süreci fotoğrafları

Fotoğraf 4. 2. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 3. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 4. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 5. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 6. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 7. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 8. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 9. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 10. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 11. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 12. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 13. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 14. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 15. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 16. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 17. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 18. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 19. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 20. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 21. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

Fotoğraf 4. 22. Uygulama süreci fotoğrafları- devamı

4.1.3. Verilerin değeriendirilmesi

Araştırmalar sonucunda uygulanan proje alanı bulgular kısmında detaylı olarak incelenmiştir.

4.1.3.1. Aroma ve terapi bahçesi standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanaklarını değeriendirme kriterleri

4.1.3.1.1. Bitki seçimi

Bir aroma terapi bahçesinde kullanılan bitkilerden beklenen bazı faydalar vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Aromatik kokuları ile kullanıcıları rahatlamak,
- Terapik faydaları ile kullanıcılara rehabilite sağlamak ve sağlık kazandırmak (Şakar, 2011).

Bitkisel tasarım kompozisyonu yapılırken bitkilerin görsellikleri ile duyuusal (renk, ses, koku, tekstür ve form) etkileri göz önüne alınmalıdır (Şakar, 2011).

4.1.3.1.2. Bahçe tesisi olanakları

Bahçe tesisi planlanırken tasarımı ele alınmalı ve bu tasarımda sert zemin öğeleri, oturma birimleri, meydanlar, gölgelikler, çeşitli kent mobilyaları ve aydınlatma elemanları seçimi kullanıcıların fonksiyonel kullanımları ile birlikte psikolojik ve fiziksel faydalarını ön planda tutarak yapılmalıdır.

Aroma ve terapi bahçesi tasarlanırken en başta uygulanacak çevre iyi analiz edilmedilir. Tasarım yapılırken hedef kitle belirlenmeli ve ona özgü çözümler geliştirilmelidir. Örneğin bir hastane bahçesine yapılacak aroma ve terapi bahçesinde hastane personellerinin, hasta ailelerinin psikolojik olarak desteklendiği bir tasarım sunulabilir. Ya da bir kadın meslek edindirme kursu (aşçılık, fotoğrafçılık vb.) bahçesine yapılacak aroma ve terapi bahçesi kurs kullanıcılarından aşçılık öğrencilerine aromatik bitkileri ile fayda sağlarken bahçe dizaynı ile fotoğrafçılık öğrencilerine fotoğraf çekim alanları oluşturabilmelidir.

Örnekler neticesinde aroma ve terapi bahçesi tasarımında kullanılan bitki ve seçilen bahçe; toplumun ihtiyaç duyan her kesimine özgü kararlaştırılmış olmalıdır. Hepsinde

standart olması gereken fonksiyonlar stres azaltıcı, hastalıkları gerileyici ve/veya engelleyici, hoş kokulu, dinlendirici, ferahlatıcı, mental ve fiziksel sağlığa iyi gelecek özellikte olmalıdır.

4.1.3.2. Çalışma alanının aroma ve terapi bahçesi standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanakları kriterlerine göre değerlendirilmesi

Oluşturulan bahçede bitki seçimi ve bahçe tesisi adına kullanıcı anketi (Ek-1) yapılarak imaj analizi çıkarılmıştır.

Fotoğraf 4. 23. Uygulanan bahçe görseli

Fotoğraf 4. 24. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 25. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 26. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 27. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 28. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 29. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 30. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 31. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 32. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 33. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 34. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 35. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 36. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 37. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 38. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 39. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 40. Uygulanan bahçe görseli- devamı

Fotoğraf 4. 41. Uygulanan bahçe görseli- devamı

4.2. Tartışma

Bulut ve Göktuğ (2006), doğayı, sağlık bulmanın bir parçası olarak bahçeyi ise; kullanıcıları eğlendirme, iyi yönlendirme ve aktifleşmelerini sağlamada kullanmak için seçebilecekleri bir yer şekilde tanımlamaktadırlar. Mühendislikteki gelişmeler, şehircilik arayışını arttırmış, doğadan çok uzakta olan ve betonun fazlalığı olan yerlerde ise insanların psikolojilerini olumsuz etkilemiştir. Görülen ve buna bağlı gelişen sorunlar, yeni bir yaklaşım arayışına yönlendirmiştir. Bilimle uğraşan insanlar, çevrenin sağlıklı kalma ve destekleyici etkilerini araştırmışlardır. Yapılan bu çalışma ile, rehabilitasyon merkezlerinde tedavi gören ihtiyaç sahibi çocukların, huzurevlerinde kalan bakıma muhtaç yaşlıların ve hastanelerde tedavi gören hastaların, bulunan psikolojik ve fiziksel sağlıkları ile sosyal hayatları üzerine okullar, kamu binaları, tatil mekanları ve sosyal tesis gibi alanlarda uygulanabilecek aroma ve terapi bahçelerinin birçok olumlu etkileri ve bu etkilerin oluşmasındaki karar verilen tasarım ilkeleri ortaya konulması hedeflenmiştir.

Demirkan (2019), insanların eğlenmek için doğayı yaygın olarak kullanmakta olduğu, kendini iyileştirici bir yerde hissettiği, hızlı ve çarpık şehirleşme, sanayileşme gibi olumsuz etkilerden uzak tuttuğu bir yeşil alan isteğini öngörmüştür. İnsanların doğadan uzaklaşmalarıyla beraber depresyon ve bunun sonucunda gelişen psikolojik bozukluklar ortaya çıkmıştır. İnsanların yeşile özlem duygusuyla beraber, doğa isteğine bağlı olarak günümüzde iyileştirici bahçe/yeşil alan yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Peyzaj mimarlığı çalışmalarında iyileştirici bahçe kavramı yeni bir adım olmuş, bunun devamında iyileştirici bahçelerin çeşitli sağlık sorunları olan hastalar üzerindeki etkileri gözlemlenerek, tasarım kriterlerine göre değerlendirmesi araştırılmıştır. İyileştirici bahçeler peyzaj mimarlığında yeni bir birleşim oluşturmuştur.

Çalışkan Mimarlar (2020), doğa ile etkileşim halinde bulunmanın hastalıklara neden olan stres/depresyon gibi birçok psikolojik sorunu önlediğini, hastalıklardan korunurken, bir yandan da hastalıkların giderilmesinde önemli etkisi olduğunu belirtmektedir. Ama sanayileşme ve betonlaşmanın artması ile birlikte şehirlerde doğa ile iletişimde bulunmanın her geçen gün daha da zor olduğu, yapılan incelemelerde bu durumun, insanlar üzerindeki şehir baskısını, fiziksel/ruhsal rahatsızlıkların arttırdığı ve böylelikle iş gücünü de büyük oranda düşürdüğü belirtilmiştir. Böylelikle peyzaj alanında çeşitli

reform girişimleri başlanmış bununla beraber; büyük şehirlerin doğa ile organik bağı oluşturarak şehirselleşen alanların içerisinde bulunan ‘Şifa Bahçesi’ tanımı ortaya çıkmıştır. Şifa bahçeleri; belli bir nüfus, alan ve amaca göre hazırlanmış pozitif sağlık neticeleri alabilmek için planlanmış bahçe veya peyzaj alanları olarak ifade edilmektedir. Şifa bahçelerinin fonksiyonu, aslında dünya tarihinde ve Osmanlı imparatorluğunda geçmişi olan, ama günümüz dünyasında yaygın olmayan bir tasarım şekli ve oluşumu haline gelmiştir. İşte bu çalışma ile, şifa bahçelerinin kullanım yerleri belirlenmiş, insanların ne gibi pozisyonlarda şifa bahçelerini tercih etmek isteyecekleri belirlenmeye çalışılmıştır. İnsanları şifa bahçeleri hakkında bilgilendirilmesi düşünülmüş ve şifa bahçelerinin peyzaj tasarım kriterleri belirlenmiştir. Çalışmanın yöntemi; veri toplama, analiz, sentez ve sonucunda değerlendirmelerden oluşmuş olup, veriler literatür taramaları, alanda yapılan incelemelerden oluşmuştur. Yapılan bu çok kapsamlı uygulama ve araştırmadan elde edilen verilere göre; aroma ve terapi bahçesi kavramının tanımının oluşması, bilinçlendirme aşamalarının artırılarak aroma ve terapi bahçelerinin özellikle şehirlerde sayılarının artırılması ve tedavilerde kullanımının çoğaltılması gerektiği düşüncesi oluşmuştur.

Pouya ve ark. (2015), şifa bahçesi tasarım yöntemlerinin araştırılması konulu makalesinde; günümüzde kentsel gelişimlerin insanlar üzerinde olumlu etki yaratmakta olduğunu ancak bu olumlu etkinin yanında hızlı gelişimin, kişisel ve toplumsal olarak zararları olduğunu dile getirmişlerdir. Bu gelişim içeriğini planlarken önlemler alınması gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu önlemler doğrultusunda; “Şifa Bahçesi” kavramı gündeme gelmiştir. Şifa bahçesi donanımını dizayn ederken, tasarımcılar doğal ve yapay olarak tasarım yapmaktadırlar. Oluşturulan mekânlarda, kullanıcıların sağlıklı olmaları fikri ile hareket edilmiştir. Şifa bahçeleri tasarımı; yeni bir konu olup, detaylı olarak araştırmaları bulunmamaktadır. Ancak, yurtdışında konu ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada; ikna edici bahçecilik anlayışına yönelik araştırma ve analizlerinin yapılması söz konusudur. Dünyada bulunan örnekleri çoğunluğunu hastane bahçeleri ve tedavi merkezleri etrafları oluşturmaktadır. “Şifa amaçlı” ile kullanım söz konusu olduğunda, sadece bahsedilen yerlerin değil şehrin birçok alanında bu tasarımların olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tarz bahçelerin; insanların yakınlarında bulunarak günlük hayat rutinlerinde daha fazla etkileşimde bulunmaları umulmaktadır.

Rawlings (1998), peyzaj ve sağlıkla ilgili bir araştırma sunmuştur. Bu araştırmada; stres; iřte, sokakta ve hatta evde her zaman omuzlarımızda bir yůktur. Stres giderici olarak hareket edecek derin bir sůrdőrőlebilir peyzaj biçimi bulma arayışında, şıfalı bahçeler kavramı ortaya çıkmıştır. Araştırma, “şıfa Bahçeleri” tasarlamak ve formőle etmek için pratik bir çalışması sunmaktadır. Bahçe terapőtik hedeflerine ulaşılmasını gőçlendirecek bir çerçevede oluşturulurken tasarım desenleri kavramı kullanılmış olup, böylece bahçeyi bir şıfa bahçesi olarak belirlemiştir. Makalede, şıfa Bahçeleri yaratma zorluğunu üstünde durulurken bahçe alanı yazar tarafından uygulanmış, test edilmiş ve rapor edilmiştir.

Ulrich (1992); Malkin (1992); Horsborough (1995), yaptıkları araştırmalarda; bir hasta, ziyaretçi veya personel için hastanede uzun saatler geçirmenin stresli olabileceğini belirtmişlerdir. Doğal peyzaja veya bahçeye yakın erişimin, insanların sorunlarla başa çıkma becerilerini arttırabileceğini ön görmüşlerdir. Bu alanların etkisinin; stres ve dolayısıyla potansiyel olarak sağlık sorunlarını iyileştirebileceği yönündedir. Geçmiş yüzyıllarda; yeşil doğa, güneş ışığı ve temiz hava, yaşamın temel bileşenleri olarak görőlmektedir. Ortaçağ manastır revirlerinden çeşitli ortamlarda şıfa; büyük belediye hastanelerine 17. ve 18. yüzyıllar; 19. yüzyılın ve 20. yüzyılın başlarındaki hastanelere, akıl hastanelerine ve sanatoryumlara halk sağlığı reformcusu Florence Nightingale'in çalışmalarından ilham almıştır. Yaklaşık olarak, 1950'den 1990'a kadar, doğaya erişimin terapőtik değer, çoğu batı őlkesindeki hastanelerden kaybolmuştur. Uluslararası alanda inşa edilen yüksek katlı hastaneler kurumsal ofis binalarını andırmaktadır; klima doğal havalandırmanın yerini almış; dış mekân teraslar ve balkonlar yok olmuştur; doğa arabalara ve otoparklara yenik dőřmüş ve bu tasarımlar genellikle hastalar, ziyaretçiler ve personel için stresli olmuştur. Bu sebeplerle, hastanelerde oluşturulması istenilen “şıfa Bahçeleri” üzerinde çalışılmıştır.

şekeroğlu ve ark. (2015), tüm dőnyada devletlerin önemle üzerinde durduğu konuların başında toplumun sağlığının gelmekte olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan yaşlı nüfusun artış göstermesi, insanların sağlıklı hayata önem vermesi, kişisel tedavi ve hastalıklardan korunmak istemeleri, Dőnya Sağlık Teşkilatının analizlerine göre dőnya nüfusunun %88'i (6.2 milyar) tıbbi bitkilerin ve diğer doğal tedavilerin sağlık üzerine olumlu etkisi olduğuna gővenip, tıbbi bitkilerin yeni faydalarının ortaya çıkarılması,

gelişmiş ülkelerin geleneksel tedavi yöntemlerini kendilerine uyarlama, kişi başına gelir düzeyinin artması yaşam standardının yükselmesi, obezite, yaşlanma ve diğer tıbbi hastalıklar tıbbi aromatik bitkilerin pazarının gelişmesini etkileyen unsurlar olarak görülmüştür.

Setyabudi (2016), modern çevreden gelen baskı birçok insanda ruhsal bozukluğa yol açabilmektedir. Ruhsal bozukluklar; bireysel psikolojik dayanıklılığı aştığı için oluşmaktadır. Yapılan araştırmada; akıl hastanesi tarafından üstlenilen iyileştirme çabalarından biri, bahçeyi hastaları motive edici bir hale getirmektir. Genel olarak; bahçe tasarımında monotonluktan kaçınılıp görsel olarak keyif alınabilecek tasarımlar üzerinde çalışılmıştır. Hastanın alan deneyimine dahil edilmesini gerektirmesi durumunda, bahçe alanı veya oyun alanı gibi fonksiyonlar tasarlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, ilaç alanında ruhsal bozukluğu olan hastaları tedavi edebilecek bir şifalı bahçe tasarımı oluşturmaktır. Vaka çalışması, akıl hastanesi Dr. Radjiman Wediodiningrat Lawang'daki uyuşturucu alanına uygulanmaktadır. Bunun nedeni, ruhsal bozukluğu olan kişilerde ilaçlarla iyileşme potansiyelinin olmamasıdır. Araştırma yöntemi, mimarlık, tarım ve sağlık bilimleri bilimi olmak üzere üç yönlü bir yaklaşımla ilerlemektedir. Sosyal konuların gözden geçirilmesi ile başlayan tasarım süreci; mimari yaklaşımlar, fikir-kavramın vaziyet planını elde etmek için planların hayata geçirilmesine yol açmıştır. Bitki seçimi, işlemeye yatkın tarım bilimi yaklaşımı ve hasta katılımına mevcut tasarımı değerlendirmek için sağlık bilimleri yaklaşımıyla ilerlemiştir. Bu çalışmada; çözümlenen hedefler, psikiyatri hastanesindeki sorunları bahçe çalışma çizimleri şeklinde bir taslak üreterek incelemektir. Bu çalışmanın sonucu, şifalı bahçeler veya bahçe ya da şifalı bahçe terapileri konsepti ile kullanıcının ihtiyacına göre çevre dostu bahçe tasarımı kavramı elde etmektir.

Uygulanan bu çalışma ile aromaterapi bahçesi standart modeli örneği ortaya konulmuş olup bu örnek üzerinden geliştirilebilecek sürdürülebilir kent planlamaları içerisinde yer alacak bir tip proje oluşturulmuştur.

Oluşturulan bahçede kullanıcıların rahat vakit geçirebilecekleri bir tasarım üzerinde çalışılıp uygulaması yapılmıştır. Oturma alanlarının çevrelerinde özellikle kokulu bitki kullanımına özen gösterilmiştir. Yürüme yolu kenarlarında kokulu ve çiçekli bitki öbekleri oluşturulmuştur. Kaya bahçesinde tıbbi bitkilerin yoğun kullanımı sağlanmıştır.

Alan içerisinde bulunan tekli ve çoklu oturma alanları hizmet binası çalışanları ile dışarıdan gelecek potansiyel kullanıcılar düşünülerek tasarlanmış ve uygulaması yapılmıştır. Alanın merkezinde bulunan dönel bir oturma alanı da düşünülmüş buraya geçit bir gölgelik sonrasında varış planlanarak ahşaptan imalatı yapılmıştır.

Bahçe alanı gün içerisinde yoğun çalışma koşullarında çalışan personeller için terapi alanı haline gelmiştir. Alanın sonuna yapılan ahşap çalışma ofisinin etrafı aromatik bitkilerle çevrilmiş burada çalışan personelin duysal algısını açmak hedeflenmiştir.

Bahçe belediyeye gün içerisinde gelen diğer ziyaretçilerin uğrak mekânı haline gelmiştir. Dinlenmek, fotoğraf çekmek, yemek yemek, sohbet etmek, buluşma noktası belirlemek gibi bir çok aktiviteye ev sahipliği yapan aroma terapi bahçesi tasarım fikirleri doğrultusunda beklenen sonuçları başarılı bir şekilde yerine getirmiştir.

Tasarlanırken personellerin stres koşulları düşünülerek çalışılan aroma terapi bahçesi konsepti gereği tüm mimari kararlar verilirken hedef kitlesi analizi yapılarak ilerleme kaydetmiştir.

İl içerisine yeni bir yeşil alan kazandıran bahçe bitki çeşitliliği anlamında da aromatik olmakla beraber görsel anlamda da sunduğu zenginlikler ile kısa süre içerisinde şehrin önde gelen alanlarından biri haline gelmiş ve güzel geri dönütler alınmıştır.

15 kişi katılımı ile yapılan kullanıcı anketi verilerine göre belediye personellerinin % 42,9 ‘ u bahçeyi öğle aralarında, % 28,6’ sı mümkün oldukça sıklıkla, 21,4’ü nadiren ve 7,1’i belediye dış birimde çalıştıkları için belediyeye geldiklerinde ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir.

Kullanıcıların % 26,7’ si bahçeyi tıbbi aromatik bitkilerin keşfi için kullanmaktadır.

%93,3’ lük kısım bahçede vakit geçirirken bitki ve ağaç türleri hakkında bilgi almak istemektedir.

Bahçe içerisinde bulunan tıbbi ve aromatik bitkilerin insanlar üzerindeki etkilerini tanımlarken kullanıcıların %60’ı rahatlatıldığını, %66,7’si yorgunluğunu aldığını, %40’ı çalışma isteğini arttırdığını, %33,3’ü ise hayal gücünü etkilediğini ifade etmiştir.

Katılımcıların %46,7'si tıbbi aromatik bitkilerin renklerini, %66,7'si kokularını ve % 86,7' si görselliklerini en çok dikkat çeken özellikleri olarak seçmişlerdir.

Bahçede bulunan bitkilerden yapraklarından çay yapma amaçlı, odaya koku yayma amaçlı ve ya başka bir sebeple alınıp alınmadığı sorusuna verilen bazı cevaplar aşağıdaki belirtilmiştir:

- Ihlamur topladık.
- Süs eriklerinden yedik.
- Lavanta topladım.
- Pampas otlarını toplayıp odama koydum.
- Lavanta görsel açıdan oldukça zengin bir bitki ve kokusu olağanüstü rahatlatıcı.
- Kokusundan dolayı bir çiçeği almıştım. Kokusu 2 ay boyunca devam etti. İşten bunaldıkça alıp kokladım.
- Lavantinlerin çiçeklerini topladım.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Hem iyi hem de kötü olan kokular, değişik renkler nasıl hissettiğimizi çok güçlü etkiler. Aslında, beyin çalışmaları, koku alma duyumunun beynimizin duyu merkezleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. İnsanlar, bitki uçucularını, bitkilerin aromatik kısımlarını, binlerce yıldır refahlarını geliştirmek için kullandılar. Ve modern bilimsel araştırmalar, bazı bitki uçucularının bizler üzerinde öngörülebilir ve faydalı etkileri olduğunu göstermektedir (Setyabudi, 2016). Belirli bir standart koşullarına göre belirlenen aroma ve terapi bahçe modülü tatil mekanları, okul bahçeleri, toplu konut bahçeleri, semt parkları, kent içi açık yeşil alanlar, hastane bahçeleri vb. insan kullanımlarına hitap eden yeşil alanlarda kullanımı artarak doğaya ve topluma faydası olacağı düşünülmektedir.

Bu kullanımlarla beraber insan yaşamına olumlu etkileri zaman içerisinde artarak devam edeceği tahmin edilmektedir.

Yapılan bu araştırma uygulama çalışmasında, aromatik ve terapik özellikteki bitkilerin insanların olduğu her alanda önemi vurgulanmış olup uygulanan aroma terapi bahçesi standart modeli ile gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Aroma-terapi bahçeleri standart modeli oluşturulurken bitki seçimi aromatik ve terapik bitkiler ağırlıklı olarak belirlenip, bahçe tesisi de planlama prensipleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Geçmişteki ve günümüzdeki çalışmalarla aroma ve terapi bahçelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Oluşturulan bahçe kısa bir sürede kullanıcılar tarafında oldukça sevilip uğrak mekânları haline gelmiştir. Bahçe içerisindeki bitkileri kullanıcılar birebir koklayıp, dokunarak ve bilgilendirme tabelalarına bakarak keşfetme imkânı bulmuşlardır. Mevsim geçişlerinde oluşan çiçek, meyve vb. ürünleri toplayıp gerek çaylarını yapıp içmişlerdir gerekse meyveleri yiyerek fayda sağlamışlardır.

Belirtilen bahçe bitki kullanım tablosunda yazılan bitkilerin şifalı özelliklerinin yanı sıra olumsuz bir etkisi var ise yazılmıştır. Bahçe, belediye hizmet binasının yanına yapıp belediye çalışanlarının kullanım alanı olarak düşünülmüştür ancak çocuk veya yaşlı kullanımı ağırlıkta olacak bir bahçe alanı tasarlanırken bitkilerin etkileri daha çok dikkate alınarak kullanılmalıdır, zehirli bitkiler kesinlikle tercih edilmemelidir.

Tez konusu belirlenip uygulama alanı kararı verilirken yeni belediye binası hizmet bahçesi seçimi, bundan sonra yapılacak her yeni hizmet binaları (hastane, okul vb.) için örnek teşkil etmesi amacıyla düşünülmüştür. Belediyedeki yoğun çalışma temposu düşünülerek bahçede bir o kadar sakinlik elde edilebilecek bir tasarım üzerinde çalışılmıştır. İyi düşünülüp uygulanan peyzaj konseptlerinin her zaman insanlar üzerinde olumlu etkiler bırakacağı düşünülmüştür. Görsel şovla beraber tıbbi ve aromatik bitkilerin yoğun kullanımıyla bahçenin cazibesini arttırmaya yönelik gayret edilmiştir. Görsel algının yanı sıra duyuşsal algı üzerinde de olumlu karşılanan ve ifade edilen birçok güzel etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışma sonucunda yapılan ankete göre ve alınan güzel geri dönüşler bundan sonra bu tip bahçelerin arttırılması ve korunması yönünde adımlar atılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında bir kurum bahçesi üzerine çalışılmıştır, bundan sonra kreş, hastane, eğitim faaliyeti gösteren diğler alanlar, sevgi evleri ve atölye çalışma alanları gibi birçok yerde daha uygulanabilir bir standart model oluşturulabilir.

Aroma ve terapi bahçelerinin standart modellerinin oluşturulmasında bitki seçimi ve bahçe tesisi olanakları araştırılmış ve genel sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Bitki seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Zehirli bitki kullanımı yapılmamalıdır.
- Uygulama alanlarına bilgilendirme levhaları konulmalıdır.
- Herdem yeşil bitkiler bahçede süreklilik adına yoğun kullanımda olmalıdır.
- Mevsimsel geçişler düşünülerek bitki seçimleri yapılmalıdır. Kışın ve yazın çiçek açan bitkiler seçilmelidir.

Bahçe tesisinde dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Bahçe planı yapılırken kaya bahçesi oranı iyi düşünölmelidir.
- Bitkisel ve yapısal alanların oranı dengeli olmalıdır.
- Yollarda kullanılan döşeme malzemeleri (parke taş, çim taşı, beton vs.) kararları kullanıcıların rahat kullanımları düşünöülerek döşenmelidir.
- Ahşap materyalin verdiğı sıcaklık hissi dikkate alınarak bahçe planında uygun görölebilecek alanlarda kullanılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Akkuş, B. (2013). İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi modülü.
- Asımgil, A. (2009). Şifalı Bitkiler Kitabı.
- Asma, Ş. 2011. Aromaterapide Kullanılacak Fonksiyonel Bir Havlu Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü. İzmir.
- Başer, H. C. Uçucu Yağlar ve Aromaterapi. Fitomed Türkiye (2009); 7: 8-25.
- Battaglia, S. (2004). Complete Guide to Aromatherapy (2nd ed.). Brisbane, Australia: Perfect Potion.
- Bayatlı, O. çev.(1938). Şifalı Otlar ve Lokman Hekim.
- Baytop, T. (1999). Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi, Geçmişte ve Bugün. Nobel Tıp Kitabevleri, II. Baskı ISBN: 975-420-021- 1.İstanbul, 480s.
- Bilgiç, Ş. Hemşirelikte Holistik Bir Uygulama; Aromaterapi. Derleme. Namık Kemal Tıp Dergisi (2017); 5(3): 134-141.
- Birinci, S. (2008). Doğu Karadeniz Bölgesinde Doğal Olarak Bulunan Faydalı Bitkiler ve Kullanım Alanlarının Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Tarla Bitkileri Anabilim dalı. Adana.
- Buchbauer, G. (1993). Jirovetz L, Jäger W, et al. Fragrance Compounds and Essential Oils with Sedative Effects upon Inhalation: J Pharm Sci; 82 (6): 660-4.
- Bulut, Y., Göktuğ, H.T., (2006). Sağlık Bulma Yönünde Çevresel Bir Etken Olarak İyileştirme Bahçeleri. GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi: 23(2), 9-15.
- Çekin, M. D. Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi. Tanıtım Modülü: ss: 133-143.
- Çığ, A., Gülgün, B. Estetik Güzelliğin Ardındaki Hoş Kokulu Şifalı Tatlar. Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi (2016); 15: 72-75.
- Demirkan (Çetinkale), G. İyileştirici Bahçeler ve Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi (2019); 7(1): 148-151.
- Doğan, Y. E. (2019). Ankara İklimine Uygun Yerli Tıbbi Aromatik ve Baharat Bitkileri. Ankara Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı. Çevre ve Peyzaj Akademisi.
- Doğan, Y. E. (2019). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Peyzaj Mimarlığında Kullanımı. Ankara Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı. Çevre ve Peyzaj Akademisi.
- DOKAP, (2015). Doğu Karadeniz Bölgesi Tıbbi Ve Aromatik Bitkilerin Envanterinin Çıkarılması, Ticari Kullanımının Araştırılması Ve Üreticilerin Eğitimi Projesi AR-GE Bahçelerinin Kurulumu Ve Üreticilerin Eğitimi.
- Geleneksek ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği (2014), T.C. Resmi Gazete, 29158, 27 Ekim (2014).
- Gümüşel, B., Yıldırım (Tuna), S., İbişoğlu, B., Gözcü, S., Güneşaçar, G., Akman T. Ç., Akcıl, B., Polat, E. C., Alyanak, F. Erzincan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Arama Çalıştayı. Sunum Kitapçığı (2017).
- İşcan (Saltan), G. (2018). Fitoterapi. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi.
- Karafakı (Çekinkaya), F., Karafakı L. 2014. Tıbbi bir Bitki Olarak Gül. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi; ss: 12-13.
- Keville, K. (2009). Green M. Aromatherapy: A Complete Guide to the Healing Art (2nd ed.). New York: Crossing Press.

- Köse, E. (2007). Sarsılmaz M, Ögetürk M. Öğrenme Davranışlarında Gül Esans Yağ Aromasının Rolü: Fırat Tıp Dergisi; 12(3): 159-162.
- Lingan, K. 2018. A Review on Major Constituents of Various Essential Oils and its Application: Translational Medicine; 8(1):1-5.
- Majumder, S., Ghosh, A., Bhattacharya, M. (2020). Natural anti-inflammatory terpenoids in *Camellia japonica* leaf and probable biosynthesis pathways of the metabolome. Majumder et al. Bulletin of the National Research Centre 44:141.
- Marcus, C, C. (2007). Healing Gardens in Hospitals. Interdisciplinary Design and Research e-Journal.
- Özzambak, E., Uğur, A., Zeybekoğlu, E. (2016). Enginar Yetiştiriciliği ve Enginarın Sağlık Açısından Önemi. Hakem Onaylı Makale: yıl: 21 sayı: 251.
- Pouya, S., Bayramoğlu E., Demirel, Ö. (2015). Şifa Bahçesi Tasarım Yöntemlerinin Araştırılması. Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 2015, 15 (1): 15-25.
- Rawlings, R., (1998). Healing Gardens.
- Sağlam, C. A., Özdemir, G., Çinkılıç, L. (2015). TR21 Trakya Bölgesi Tarımsal Üretiminde Yer Alabilecek Tıbbi- Aromatik Bitkiler ve Süs Bitkileri. Trakya Kalkınma Ajansı. Trakya.
- Setyabudi, Irawan. Garden Design With The Concept of Healing Garden in The Drug Mental Hospital Area Dr. Radjiman Wediodiningrat Lawang. Jurnal Lanskap Indonesia, Volume 8 Nomor 2, (2016).
- Sevimli, G. (2011). Aydınlatmada Işık ve Renk Etkilerinin Ankara Kenti İzmir Caddesi Yaya Bölgesi Örneğinde Peyzaj Tasarımı Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü. Ankara.
- Solorzano-Santos, F. (2012). Miranda-Novales MG. Essential Oils from Aromatic Herbs as Antimicrobial Agents: Current Opinion in Biotechnology; 23(2): 136-141.
- Sönmez (Saruhan), A. Ü. (2009). Akdeniz Bölgesi Tatil Köyü ve Resort Yerleşimlerinde Yeşil Alanların Bakım ve Onarımına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Lykia World&Links Golf Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü. Ankara.
- Şakar, E. (2011). Şifalı Bitkiler ve Şifa Bahçeleri Tasarımı Üzerine Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü. İstanbul.
- Şarışen, Ö., Çalışkan D. Fitoterapi: Bitkilerle Tedaviye Dikkat (!). STED Dergisi. (2005). Cilt: 14, Sayı: 8, Ss: 182- 187.
- Şekeroğlu, N., Koca Çalışkan, U. (2010). Current status of medicinal and aromatic plants production and trade in Turkey. *Biomed* , 65-73.
- Şekeroğlu, N. ve ark. Tıbbi Aromatik Bitkiler Üretiminde Değişimler Ve Yeni Arayışlar. Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi.
- Şekeroğlu, N., Yıldız, G., Koca, U., (2010). Tatil Mekânlarının Peyzaj Tasarımına Entellektüel Bir Bakış: “Tıbbi ve Aromatik Bitki Bahçeleri”. IV. Süs Bitkileri Kongresi. 20*22 Ekim 2010, Erdemli-Mersin. S:66.
- Şentürk, N. (2013). Dermatolojide Aromaterapi: Türkiye Klinikleri Dermatoloji Dergisi Özel Konular; 6(1): 26-35.
- Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun (Güncelleme Tarihi: 25/11/2014, Sayısı: 1219, Değişik: 14/06/1989 – 3575) T.C. Resmi Gazete, 863, 04/04/1928.

Tayfun, K. Aromaterapi. Derleme. S.B.Ü. Bağcılar Eğitim Araştırma Hastanesi, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulama Merkezi. İstanbul. Journal of BSHR (2019);3(Özel Sayı):67-73.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). Bahçecilik- Camellia Yetiştiriciliği Modülü, ss.6.

Teskereci, G., Kulakaç, Ö. Kanserde Aromaterapi Masajı: Sistemik Literatür İncelemesi. FNJN Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2018; 26(2): 115-130.

Yaylı, N. Uçucu Yağlar ve Tıbbi Kullanımları. 1. İlaç Kimyası, Üretimi, Teknolojisi, Standardizasyonu Kongresi, Kimyagerler Derneği, 29-31 Mart (2013), Antalya.

Yener (Yayım), D. (2012). İstanbul'da Peyzaj Düzenlemelerinde Kullanılan Odunsu Bitkiler Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü. İstanbul.

Yücel, E. Anadolu Arboretumu'nun bitkileri. Biological Diversity and Conservation Araştırma Makalesi (2020); 13/2: 169-177.

<http://www.agaclar.net/forum/sarilicilar/887.htm/> (Erişim tarihi: 21 Eylül, 2021).

<https://www.aromaterapio.com/servi-ucucu-yagi-faydalari-ozellikleri-ve-kullanimlari/> (Erişim tarihi: 10 Eylül, 2021).

<https://www.devazen.com/2018/12/kasmpat-krizantem-faydalar-yan-etkileri.html/> (Erişim tarihi: 15 Ağustos, 2021).

<https://www.e-fidancim.com/Aromatik-Sifali-Lavantin-Santolina-chamaecyparissus-Fidesi-5-fide,PR-4144.html/> (Erişim tarihi: 18 Eylül, 2021).

http://www.herbshealing.com/herbal_ezine/April07/wisewoman.htm/ (Erişim tarihi: 4 Ağustos, 2021).

<https://www.ipni.org/> (Erişim tarihi: 12 Ağustos, 2021).

<https://www.katalog.smsmarmaragroup.com/lonicera-nitida-caprifoliaceae/lonicera-species-box-honeysuckle-boxleaf-honeysuckle/> (Erişim tarihi: 3 Eylül, 2021).

<https://www.tibbivearomatikbitkiler.com/bitkiler/lavanta/> (Erişim tarihi: 25 Ağustos, 2021).

<http://www.tubives.com/> (Erişim tarihi: 1 Eylül, 2021).

<http://www.ulusalbotanik.com/prunus-cerasifera-pissardii-nigra-kirmizi-yaprakli-sus-erigi/> (Erişim tarihi: 5 Ağustos, 2021).

<https://www.usda.gov/> (Erişim tarihi: 5 Eylül, 2021).

EKLER

EK-1 Kullanıcı anketi

KİLİS BELEDİYESİ HİZMET BİNASI ARKA BAHÇESİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

Aromaterapi bahçesi standart modeli oluşturma üzerine çalışılan bahçenin değerlendirme anketini kapsamaktadır.

* Gerekli

1. E-posta *

2. Yaş aralığınız nedir?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 0-20
☐ 20-40
☐ 40-60
☐ 60-üzeri

3. Kilis Belediyesi personeli misiniz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

4. Kilis Belediyesi personeli iseniz bir haftanızın ne kadar süresini bahçeyi ziyaret ederek geçiriyorsunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Nadiren
☐ Öğle araları
☐ Mümkün olukça sıklıkla
☐ Diğer: _____

5. Kilis Belediyesi personeli değilseniz bahçeyi hangi sıklıkta ziyaret ediyorsunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Belediyede işim oldukça
☐ Arada bir
☐ Mümkün oldukça sıklıkla
☐ Diğer: _____

6. Bahçeyi kullanım amacınız nedir?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Dinlenme
☐ Yürüyüş
☐ Manzara seyir
☐ Sosyalleşme
☐ Çeşitli hobiler (Fotoğraf çekim vb.)
☐ Tıbbi aromatik bitkileri keşif

Diğer: ☐ _____

7. 4) Aşağıdaki donatılardan hangilerinin bahçede yeterli bulmuyorsunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Oturma bankı/ Kamelya
☐ Çöp kutusu
☐ Aydınlatma öğeleri
☐ Su ögesi (çeşme, süs havuzu vb.)
☐ Diğer: _____

8. Bahçede vakit geçirirken bitki ve ağaç türleri hakkında bilgi almak ister misiniz ?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

9. Bahçe içerisinde bulunan tıbbi aromatik bitkilerin üzerinizdeki etkilerini nasıl tanımlarsınız?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Rahatlattı
☐ Yorgunluğumu aldı
☐ çalışma işteğimi arttırdı
☐ Hayal gücümü etkiledi

Diğer: ☐ _____

10. Bahçede bulunan tıbbi aromatik bitkilerin en çok dikkat çeken özellikleri neydi?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Renkleri
☐ Kokuları
☐ Grsellikleri

Diğer: ☐ _____

11. Bahçede bulunan bitkilerden yapraklarından çay yapma amaçlı, odaya koku yayma amaçlı ve ya başka bir sebeple alıp kullandığınız oldu mu? Sebebiyle beraber cevaplayınız.

12. Tüm bunların dışında bahçe için belirtmek istediğiniz hususlar varsa nelerdir ?

ÖZGEÇMİŞ

1. KİŞİSEL BİLGİLER			
Adı Soyadı	: Uğur Kübra Öksüzoğlu		
Unvanı	: Peyzaj Mimarı		
ORCID	: 0000-0003-4088-0105		
Doğum tarihi	:		
Doğum yeri	:		
E mail	:		
2. ÖĞRENİM BİLGİLERİ			
Derece	Alan	Üniversite	Yıl
3. YABANCI DİL BİLGİSİ			
4. MESLEKİ DENEYİM VE ÜYELİKLER			
5. YAYINLAR VE ÖDÜLLER			